Socialutskottets betänkande 1987/88:13

om bidrag till kommunal barnomsorg (prop. 1987/88:100, bil. 7 delvis)

SoU
1987/88:13

I betänkandet behandlas regeringens i proposition 1987/88:100, bil. 7 (socialdepartementet) framlagda förslag om anslag för budgetåret 1988/89 under F 1. Bidrag till kommunal barnomsorg. I anslutning härtill behandlas 57 motionsyrkanden.

Till betänkandet har fogats 26 reservationer samt två särskilda yttranden av vpk-ledamoten.

Sammanfattning

Utskottet tillstyrker i betänkandet regeringens förslag till medelsanvisning för Bidrag till kommunal barnomsorg. Mot medelsanvisningen reserverar sig utskottets m-, fp- och c-ledamöter med hänvisning till ett gemensamt förslag om införande av vårdnadsbidrag.

Flera motioner rör principerna för statsbidragsgivningen till barnomsorgen. En utskottsmajoritet bestående av m-, fp- och c-ledamöterna föreslår med ordförandens utslagsröst att riksdagen med anledning av motioner (m, fp, c) ger regeringen till känna vad utskottet anfört om förslag till nytt statsbidragssystem för barnomsorgen. Utskottet anför att statsbidraget bl.a. bör vara neutralt gentemot alla omsorgsformer oavsett huvudman, att familjedaghem och deltidsförskola inte får diskrimineras , att statsbidragssystemet inte ensidigt bör gynna långa vistelsetider samt att kommunerna bör vara skyldiga att uppta alla alternativa omsorgsformer som uppfyller kvalitetskraven i barnomsorgsplanerna. Utskottets s-ledamöter reserverar sig till förmån för avslag på samtliga motionsförslag angående principerna för statsbidragssystemet. Vpk-ledamoten reserverar sig till förmån för vpk:s förslag.

Utskottet avstyrker ett antal motionsyrkanden om ändringar i nuvarande statsbidragsregler rörande bl.a. statsbidrag till barnomsorg i svenska kyrkans regi, statsbidrag till nattöppna daghem, fortbildning, särskilda förstärkningsresurser till bostadsområden med svåra sociala problem, dagbarnvårdares rätt att räkna in egna förskolebarn i underlaget för anställning som dagbarnvårdare och kvalitetsnormer. Utskottets m-, fp- och c-ledamöter reserverar sig gemensamt till förmån för yrkandena om statsbidrag till barnomsorg i svenska kyrkans regi och om dagbarnvårdares rätt att räkna in egna förskolebarn i underlaget för anställning som dagbarnvårdare. Vpk-ledamoten reseverar sig till förmån för förslaget om särskilda förstärkningsresurser och kvalitetsnormer.

En utskottsmajoritet bestående av m-, fp- och c-ledamöterna föreslår vidare att riksdagen med anledning av en motion (c) ger regeringen till känna vad utskottet anfört om utbyggnaden av barnomsorgen mot en mångfald alternativ och om familjedaghemmens roll. En vpk-motion som rör samma frågor avstyrks. Utskottets s-ledamöter reserverar sig mot beslutet och avstyrker båda motionerna. Vpk-ledamoten reserverar sig till förmån för vpk:s förslag.

Utskottet avstyrker motionsyrkanden (s, m, fp, c, vpk) om bl.a. lagstadgad rätt till förskoleplats, anordningsbidrag, information om alternativ barnomsorg, barnomsorgstaxor, skolförberedande verksamhet, den pedagogiska inriktningen, ett åtgärdsprogram för personal inom barnomsorgen, behörighet för barnomsorgspersonal, samt bidrag till kommunalt utvecklingsarbete. M-, fp- och c-ledamöterna reserverar sig till förmån för förslaget om information om alterntiv barnomsorg, om ett åtgärdsprogram för personal inom barnomsorgen och om bidrag till kommunalt utvecklingsarbete. M- och c-ledamöterna reserverar sig till förmån för sina förslag beträffande skolförberedande verksamhet och den pedagogiska inriktningen. Vpk-ledamoten reserverar sig till förmån för sina förslag.

FEMTE HUVUDTITELN

Proposition 1987/88:100 bilaga 7

Regeringen har under punkten F 1 (s. 103–106) föreslagit att riksdagen till Bidrag till kommunal barnomsorg för budgetåret 1988/89 anvisar ett förslagsanslag av 9 795 000 000 kr.

Motioner

1987/88:So209 av förste vice talman Ingegerd Troedsson m.fl. (m) vari yrkas att riksdagen beslutar att deltidsförskolor och daghem som drivs av församlingar inom svenska kyrkan skall få motsvarande statsbidrag som om de drevs av en borgerlig kommun.

1987/88:So263 av Bengt Westerberg m.fl. (fp) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag till sådan ändring av statsbidragsreglerna i den sociala servicesektorn att enskilda initiativ inte diskrimineras.

Motiveringen återfinns i motion N304.

1987/88:So601 av Ingegerd Anderlund m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av ändring i statsbidragsreglerna så att kommunerna även kan använda statsbidraget för nattomsorg i familjedaghem.

1987/88:So602 av Ann-Cathrine Haglund och förste vice talman Ingegerd Troedsson (m) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att deltidsförskolan skall utvecklas till en skolförberedande förskola.

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att skolan skall vara huvudman för en sådan förskola,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att skolöverstyrelsen skall utforma det pedagogiska programmet,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att den skolförberedande träningen på daghemmen skall ha samma inriktning och huvudman som den skolförberedande förskolan,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att diskrimineringen av deltidsförskolan i statsbidragshänseende skall upphöra,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att enskilda skolförberedande förskolor skall uppmuntras,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att benämningen förskola endast skall användas för en skolförberedande förskola.

1987/88:So603 av Bengt Westerberg m.fl. (fp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts angående åtgärder för att få flera män verksamma inom förskolan.

Motiveringen återfinns i motion A801.

1987/88:So606 av Ulla Tillander och Rosa Östh (c) vari yrkas att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen anförts om att statsbidrag bör utgå till barnomsorg i svenska kyrkans regi.

1987/88:So607 av Alf Svensson (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om dagbarnvårdares rätt till kommunal barnomsorg på samma grunder som övriga förvärvsarbetande.

1987/88:So613 av Alf Svensson (c) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att förskolans pedagogiska verksamhet skall förankras i kristna grundvärderingar,

5. att riksdagen hos regeringen begär förslag till ett startbidrag till förskolor med annan huvudman än kommunen.

1987/88:So614 av Lars Werner m.fl. (vpk) vari yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär att förslag till lag som garanterar alla barns rätt till plats i daghem och fritidshem t.o.m. 12 års ålder snarast skall föreläggas riksdagen och att därvid skall beaktas vad i motionen sägs om inriktningen mot kollektiv kommunal barnomsorg,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att målsättningen för samhällets utbyggnad av daghem och fritidshem bör vara 50 000 nya platser under budgetåret 1988/89,

3. att riksdagen hos regeringen begär initiativ till att göra upp avvecklingsplaner för familjedaghemmen i takt med att dag- och fritidshem byggs ut,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att för kommunerna bindande kvalitetsnormer för barnomsorgen bör utarbetas och fastställas innebärande a) att ytnormen återinförs och fastställs till 9–9,5 kvm per plats, b) att gruppstorleken fastställs till högst 10 barn i åldern 0,5–3 år, till 15 barn i åldrarna 3–7 år och 7–12 år och 12–15 barn i s.k. utvidgad syskongrupp, c) att personaltätheten fastställs för utvidgad syskongrupp till 0,40 i åldersgruppen 0,5–3 år, 0,20 i åldersgruppen 3–7 år och 0,17 i åldersgruppen 7 år och uppåt, och för övriga grupper i daghem och fritidshem 3 personal per 15 barn, d) 1 fast vikarie per 5 anställda,

5. att riksdagen hos regeringen begär förslag till en förändring av statsbidraget till barnomsorgen i enlighet med vad i motionen anförts,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att anordningsbidrag bör utgå tills utbyggnadsbehovet av daghem och fritidshem är täckt,

7. att riksdagen hos regeringen begär förslag till höjning av barnomsorgsavgiften till 2,70 %,

8. att riksdagen begär förslag angående extra förstärkningsresurser inom barnomsorgen att utgå till bostadsområden med svåra sociala problem,

9. att riksdagen hos regeringen begär förslag innebärande att regler för allmän behörighet för personal med arbete i barngrupp inom barnomsorgen införs,

10. att som en följd av yrkande 9 riksdagen hos regeringen hemställer om åtgärder för att bereda redan anställd personal inom utbildningsyrket och som saknar formell behörighet möjlighet att med bevarad lön erhålla sådan behörighet,

11. att riksdagen hos regeringen begär initiativ till att utarbeta enhetliga normer för barnomsorgsavgifter enligt vad i motionen anförts.

1987/88:So618 av Anita Johansson och Mats Lindberg (s) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av att statsbidraget för nattöppna daghem kompletteras så att särskilt statsbidrag också kan utges till kommunal barnomsorg som håller öppet på annan obekväm tid,

2. att riksdagen uttalar sig för att det är kommunernas ansvar att kartlägga behovet av öppethållande inom barnomsorgen och att schemalägga verksamheten så att den kommer alla grupper till del.

1987/88:So619 av Anita Johansson m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om förslag till översyn av statsbidragen till barnomsorgen.

1987/88:So620 av Ulla Tillander (c) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts angående behovet av samarbete med kyrkorna inom barnomsorg och skola.

1987/88:So621 av Barbro Sandberg och Margareta Andrén (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om lika villkor för enskild och kommunal barnomsorgsverksamhet att erhålla det statliga bidraget för fortbildning av personal.

1987/88:So623 av Inga Lantz m.fl. (vpk) vari yrkas att riksdagen till Bidrag till kommunal barnomsorg för utvecklings- och förnyelsearbete för budgetåret 1988/89 anslår 5 000 000 kr. utöver regeringens förslag, dvs. totalt 25 000 000 kr.

1987/88:So625 av förste vice talman Ingegerd Troedsson och Ann-Cathrine Haglund (m) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag innebärande att förskolor öppna mellan 4 och 8 timmar får ett motsvarande statsbidrag som de daghem som är öppna minst 8 timmar.

1987/88:So626 av Rosa Östh och Ulla Tillander (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet

av att erfarenheter om alternativ barnomsorg sammanställs och att information därom ges till kommunerna.

1987/88:So627 av Barbro Sandberg och Kenth Skårvik (fp) vari yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär en översyn av anledningen till den stora personalavgången bland barnomsorgspersonal,

2. att riksdagen hos regeringen begär en utredning angående det framtida behovet av personalförstärkning av barnomsorgspersonal.

1987/88:So628 av Margareta Andrén och Carl-Johan Wilson (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att statsbidrag bör kunna utgå till barnomsorg i svenska kyrkans regi.

1987/88:So629 av Daniel Tarschys m.fl. (fp) vari yrkas att riksdagen till bidrag till kommunal barnomsorg för budgetåret 1988/89 anvisar ett med 20 milj.kr. minskat anslag.

1987/88:So632 av Rune Rydén m.fl. (m,fp,c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att medel bör anslås för kommunalt utvecklingsarbete med alternativa daghem i Lunds kommun.

1987/88:So633 av Ulla Tillander m.fl. (c) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utbyggnaden av barnomsorgen,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om kvaliteten i barnomsorgen,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av ett åtgärdsprogram för rekrytering av personal till barnomsorgen,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om alternativ i barnomsorgen,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om barnomsorg med svenska kyrkan som huvudman,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om familjedaghemmen,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om skolbarnsomsorgen.

1987/88:So634 av Karin Falkmer (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om dagbarnvårdares rätt till statsbidragsgrundad barnomsorg för sina barn.

1987/88:So635 av Carl Bildt m.fl. (m,fp,c) vari yrkas

2. att riksdagen beslutar att statsbidraget till barnomsorgen minskas med 12 000 kr. per plats i enlighet med det anförda och att till Bidrag till kommunal barnomsorg för budgetåret 1988/89 anvisas ett i förhållande till regeringens förslag med 2 150 milj.kr. sänkt förslagsanslag om 7 640 000 000 kr.,

3. att riksdagen hos regeringen begär förslag innebärande att kommunerna åläggs utbetala statsbidrag till icke-kommunala daghem som uppfyller grundläggande kvalitetskrav.

1987/88:So636 av Alf Svensson (c) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag om en garantinivå av resurser för hörselskadade barn i förskolan.

1987/88:So640 av Lars Leijonborg (fp) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag till ändringar i statsbidragsreglerna så att det blir möjligt med privata daghem.

Motiveringen återfinns i motion Fi418.

1987/88:So641 av Alf Svensson (c) vari yrkas att riksdagen beslutar att höja den barnomsorgsavgift som arbetsgivarna erlägger med 0,3 procentenheter för att finansiera införandet av vårdlön enligt med vad anförts i motion 1987/88:Sk485.

Motiveringen återfinns i motion Sk485.

1987/88:So642 av Nils Carlshamre m.fl. (m) vari yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär förslag till statsbidragsregler för barnomsorgen som är neutrala gentemot olika huvudmän enligt vad i motionen anförts,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att deltidsförskolor och daghem som drivs av församlingar inom svenska kyrkan skall få motsvarande statsbidrag som andra alternativa deltidsförskolor och daghem,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att skolstyrelsen skall ansvara för den verksamhet i förskolan under året närmast före skolstarten som förbereder barnen för lågstadiet samt att skolöverstyrelsen bör utforma det pedagogiska programmet för denna skolförberedande verksamhet,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vikten av att det pedagogiska programmet för förskolan bygger på och syftar till att hos barnen inpränta den respekt för medmänniskors självbestämmande, lika värde och integritet samt för alla de demokratiska principer i övrigt som vilar på västerländsk, kristen grund,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att barnen i förskolan inte får utsättas för ensidiga värderingar eller för annan verksamhet som uppenbart riskerar strida mot föräldrarnas inställning i känsliga och väsentliga frågor.

Utskottet

Allmän bakgrund

Riksdagen beslutade den 4 december 1985 om principerna för att förverkliga en rätt för alla barn att delta i kommunal barnomsorgsverksamhet från ett och ett halvt års ålder till dess de börjar skolan (prop. 1984/85:209, SoU 1985/86:5, rskr. 27).

För barn vars vårdnadshavare förvärvsarbetar eller studerar skall rätten avse plats i kommunalt daghem, föräldrakooperativ eller familjedaghem. För barn som är i familjedaghem eller vars föräldrar är hemarbetande skall

rätten gälla deltagande i öppen förskola eller plats i deltidsgrupp. Den angivna målsättningen skall främjas genom en planmässig utbyggnad som innebär att barnomsorgen för alla barn inom åldersgruppen är fullt utbyggd senast år 1991.

Våren 1987 beslutade riksdagen om nya statsbidragsregler för barnomsorgen, vilka trädde i kraft den 1 januari 1988 (prop. 1986/87:117, SoU 35, rskr. 336).

Enligt det nya systemet utgår statsbidrag till daghem, fritidshem och deltidsgrupper med en enhetlig summa för varje femtontal barn som är inskrivna. Som inskrivna barn i daghem medräknas endast de barn som skrivits in i institutioner som är öppna minst 8 timmar varje vardag under hela året. I avdelnings-/enhetsbidraget ingår medel för insatser för barn med särskilda behov och medel för fortbildningsinsatser för personalen. Utöver grundbidraget per avdelning-/enhet utgår ett särskilt bidrag för varje nattöppen avdelning på daghem. Bidrag utgår också för öppen förskola.

För barn som är inskrivna i familjedaghem utgår ett bidrag per inskrivet barn. Beloppet varierar beroende på omsorgstidens längd.

Statsbidrag för kommunal barnomsorg utgår från den 1 januari 1988 enligt förordningen (1987:860) om statsbidrag till kommunerna för barnomsorg för inskrivna barn i följande omsorgsformer och med följande belopp.

	Bidrag
Daghem	
För varje femtontal inskrivna barn	445 000
varav för barn med behov av särskilt stöd	15 000
varav för fortbildning av anställda i:	
* daghem	15 000
* familjedaghem	10 000
* deltidsförskola/öppen förskola	5 000
Därutöver för varje nattöppen avdelning	150 000
Fritidshem	
För varje femtontal inskrivna barn	195 000
varav för öppen fritidsverksamhet	25 000
varav för barn med behov av särskilt stöd	15 000
varav för fortbildning av anställda i fritidshem/öppet fritidshem	10 000
Deltidsgrupp	
För varje femtontal inskrivna barn	30 000
Öppen förskola	
För varje enhet som hålls öppen minst tre dagar per vecka	30 000
Familjedaghem	
För barn inskrivna minst 7 tim./dag	16 500
För barn inskrivna mindre än 7 tim./dag	7 500

Statsbidrag till alternativa daghem och fritidshem lämnas till kommunen enligt samma regler som för kommunalt driven verksamhet. De delar som avser insatser för barn med behov av särskilt stöd resp. fortbildning förmedlas av kommunen till den som driver barnomsorgen endast i den mån denna har kostnader för den verksamhet som avses. Förutsättningen för att statsbidrag skall lämnas till alternativa barnomsorgsformer är att dessa finns upptagna i kommunens barnomsorgsplan och att den som driver sådant daghem eller fritidshem är en sammanslutning av föräldrar som gemensamt tar ansvaret för sina barn (föräldrakooperativ), en sammanslutning som har anknytning till en ideell organisation, erbjuder en speciell form av pedagogik eller arbetar på liknande ideella grunder. Statsbidrag lämnas således inte till barnomsorgsverksamhet som bedrivs i vinstsyfte. Inte heller utgår statsbidrag för barnomsorg i svenska kyrkans regi.

Inom ramen för statsbidraget till barnomsorgen avsätts årligen medel för lokalt utvecklings- och förnyelsearbete. Dessa medel fördelas efter beslut av regeringen.

Bidragssystemet finansieras genom en socialavgift. Avgiften är 2,2% av avgiftsunderlaget.

Socialstyrelsen har i mars 1987 utkommit med ett pedagogiskt program för förskolan (Allmänna råd från socialstyrelsen 1987:3) och i mars 1988 med skriften Kommunala familjedaghem (Allmänna råd från socialstyrelsen 1988:4). Programmet följs nu upp i kommunerna som utarbetar kommunala riktlinjer för den pedagogiska verksamheten. Socialstyrelsen har vidare i uppdrag att utforma dels ett kompletterande material till det pedagogiska programmet för förskolan för de äldre förskolebarnen, dels ett pedagogiskt program för fritidshem.

Förslag till nya statsbidragsregler för barnomsorgen

Statsbidragets storlek

I *motion So635 av Carl Bildt m.fl. (m, fp, c)* hemställs att riksdagen beslutar att statsbidraget till barnomsorgen minskas med 12 000 kr. per plats i enlighet med vad som anförts i motionen *(yrkande 2, delvis)*. Yrkandet ingår som en del i motionärernas förslag om familjepolitik för ökad valfrihet. I motionen föreslås att ett vårdnadsbidrag om 15 000 kr. per barn och år skall införas för alla barn mellan 1 och 7 år samt att statsbidragen till kommunerna för barnomsorgen minskas med motsvarande 12 000 kr. per heltidsplats, dock högst det belopp som utgår idag. Kommunerna skall få samma belopp som idag till verksamheten genom att de förutsätts höja avgifterna i barnomsorgen i motsvarande utsträckning.

Utskottet erinrar om att motionärernas förslag om införande av vårdnadsbidrag avstyrkts av utskottet i betänkandet SoU 1987/88:12. Utskottet avstyrker följaktligen även det nu aktuella motionsyrkandet (yrkande 2, delvis).

I *motion So602 av förste vice talman Ingegerd Troedsson och Ann-Cathrine Haglund (båda m)* hemställs att regeringen ges till känna att diskrimineringen av deltidsförskolan i statsbidragshänseende skall upphöra *(yrkande 5)*.

I *motion So635 av Carl Bildt m.fl. (m, fp, c)* begärs förslag till nya statsbidragsregler för barnomsorgen som innebär att kommunerna åläggs utbetala statsbidrag till icke-kommunala daghem som uppfyller grundläggande kvalitetskrav *(yrkande 3)*. Yrkandet ingår som en del i motionärernas förslag om familjepolitik för ökad valfrihet. En av målsättningarna med motionärernas förslag är att skapa ökad valfrihet för barnfamiljerna bl.a. genom att göra det möjligt för föräldrarna att själva välja vilken form av barnomsorg de föredrar.

I *motion So640 av Lars Leijonborg (fp)*. yrkas, med hänvisning till vad som anförs i motion 1987/88:Fi418, att riksdagen skall begära förslag till ändringar i statsbidragsreglerna så att det blir möjligt med privata daghem.I den senare motionen, som handlar om en effektivare offentlig sektor, anförs bl.a att t.ex. institutioner för barnomsorg lämpar sig utmärkt för entreprenad.

I *motion So642 av Nils Carlshamre m.fl. (m)* hemställs om förslag till statsbidragsregler för barnomsorgen som är neutrala gentemot olika huvudmän enligt vad i motionen anförs *(yrkande 1)*. Motionärernas uppfattning är att alla de daghem oavsett verksamhetsform som uppfyller kvalitetskraven måste ha rätt till såväl statsbidrag som kommunala bidrag.

I *motion So263 av Bengt Westerberg m.fl. (fp)* yrkas, med hänvisning till vad som anförs i motion 1987/88:N304, att riksdagen begär förslag till sådan ändring av statsbidragsreglerna i den sociala servicesektorn att enskilda initiativ inte diskrimineras. I den senare motionen, som handlar om en liberal näringspolitik, anförs bl.a. att inom den sociala servicesektorn är nuvarande statsbidragsregler ett hinder för enskilda initiativ inom bl.a. omsorg.

I *motion So625 av förste vice talman Ingegerd Troedsson och Ann-Cathrine Haglund (båda m)* hemställs att riksdagen begär förslag som innebär att förskolor öppna mellan 4 och 8 timmar får ett motsvarande statsbidrag som de daghem som är öppna minst 8 timmar. De nya statsbidragsreglerna till barnomsorgen innebär att statsbidrag utbetalas till daghem som är öppna minst 8 timmar om dagen. Till deltidsförskolor och öppna förskolor utgår statsbidrag med väsentligt lägre belopp. Motionärerna framhåller att detta medför att förskolor öppna mellan 4 och 8 timmar i praktiken omöjliggörs, vilket enligt motionärernas uppfattning är olyckligt eftersom det t.ex. förhindrar uppkomsten av sådana förskolor som är öppna 6 timmar om dagen och som både tillgodoser barnens behov av pedagogik och samvaro och tillsynsbehovet för många föräldrar med kortare arbetstid.

I *motion So614 av Lars Werner m.fl. (vpk)* hemställs att riksdagen hos regeringen begär förslag till en förändring av statsbidraget till barnomsorgen i enlighet med vad som anförs i motionen *(yrkande 5)*. Enligt motionärernas mening skall statsbidragen till barnomsorgen vara utformade så att de gynnar

både en kraftig kvantitativ utbyggnad och en kvalitativ sådan. Motionärerna föreslår därför dels ett driftsbidrag som skall utgå med 75% av de faktiska driftskostnaderna och på så sätt täcka personalkostnaderna, dels ett anordningsbidrag (se vidare nedan). För att finansiera den nödvändiga utbyggnaden och driftskostnaderna föreslås en höjning av barnomsorgsavgiften från nuvarande 2,2% till 2,7% av löneunderlaget *(yrkande 7)*.

I *motion So641 av Alf Svensson (c)* yrkas att riksdagen beslutar att höja den barnomsorgsavgift som arbetsgivarna erlägger med 0,3% för att finansiera införande av vårdlön enligt motionärens förslag. Om vårdlön införs enligt motionärens förslag kan statsbidragen till kommunerna utgå och i stället omvandlas till vårdlön direkt till föräldrarna. Kommunerna kompenseras genom att barnomsorgsavgifterna kan höjas med en summa motsvarande beloppet. Motionärens förslag om införande av vårdlön har behandlats i utskottets betänkande SoU 1987/88:12 om ekonomiskt stöd till barnfamiljerna.

Enligt de statsbidragsregler som nu gäller och om vilka riksdagen beslutade våren 1987 kan statsbidrag utgå till alternativa daghem och fritidshem enligt samma regler som för kommunalt driven verksamhet. Förutsättningen för att statsbidrag skall lämnas till alternativa barnomsorgsformer är att dessa finns upptagna i kommunens barnomsorgsplan och att den som driver sådant daghem eller fritidshem är ett föräldrakooperativ, en sammanslutning som har anknytning till en ideell organisation, erbjuder en speciell form av pedagogik eller arbetar på liknande ideella grunder. I budgetpropositionen (s.105) anför statsrådet Lindqvist att socialstyrelsen den 27 augusti 1987 pekat på behovet av att åstadkomma preciseringar av vissa krav och begrepp när det gäller ovan angivna förutsättningar för statsbidrag åt de alternativa barnomsorgsformerna. Därefter redovisas (s.105–106) de mer preciserade förutsättningar för att statsbidrag skall utgå till alternativa barnomsorgsformer som socialstyrelsen har utarbetat och som kommer att tillämpas vid beslut om statsbidrag. För daghem med såväl kommunal som enskild huvudman gäller att de, för att medräknas som daghem, skall hållas öppna minst åtta timmar per dag och att verksamheten skall bedrivas fortlöpande. Frågan om öppettiderna behandlades av utskottet i samband med införandet av det nu gällande statsbidragssystemet (SoU 1986/87:35 s.12–13). Utskottet fann att som villkor för statsbidrag borde gälla en undre gräns för öppethållande och denna gräns borde enligt utskottets mening bestämmas så att tillsynsbehovet för barn till föräldrar som arbetar sex timmar per dag skall kunna tillgodoses. För institutioner med kortare öppettider utgår bidrag för deltidsförskola.

Utskottet gör följande överväganden.

De statsbidragsregler som trädde i kraft den 1 januari 1988 eliminerar vissa av det tidigare systemets brister. Grundläggande invändningar kvarstår dock. Systemet är inte neutralt gentemot olika omsorgsformer och huvudmän. Dessutom består diskrimineringen av de enskilda alternativen, även om regeringen tvingats ge med sig när det gäller föräldrakooperativ och viss

ideellt driven barnomsorg. Föräldrarna har fortfarande inte möjlighet att på jämbördiga villkor välja andra former av barnomsorg än med som erbjuds av kommunen.

Vidare innebär nuvarande regler om en öppettid av 8 timmar som förutsättning för bidrag att de deltidsöppna daghemmen mister sina statsbidrag eller endast erhåller det bidrag som kommer deltidsförskolan till del.

Riksdagen bör enligt utskottets mening hos regeringen begära att ett förslag till nytt statsbidragssystem för barnomsorgen skyndsamt utarbetas och framläggs för riksdagen. Vägledande principer vid utarbetandet av ett sådant förslag bör vara att statsbidraget skall vara neutralt gentemot alla omsorgsformer oavsett huvudman samt administrativt lätthanterligt. Familjedaghemmen och deltidsförskolan får inte diskrimineras. Statsbidragssystemet bör inte ensidigt gynna långa vistelsetider. Vidare bör kommunerna vara skyldiga att i barnomsorgsplanerna uppta alla alternativa omsorgsformer som uppfyller de kvalitetskrav som alltid måste ställas.

Vad utskottet nu anfört om förslag till nytt statsbidragssystem för barnomsorgen bör riksdagen med anledning av motionerna So602 (m) yrkande 5, So635(m, fp, c) yrkande 3, So640 (fp), So642 (m) yrkande 1, So263 (fp) och So625 (m) som sin mening ge regeringen till känna.

Det sagda innebär att utskottet avstyrker motion So614 (vpk) yrkande 5.

Mot bakgrund av detta ställningstagande avstyrks även vpk-motionens yrkande 7 om en höjning av barnomsorgsavgiften för att finansiera det föreslagna driftsbidraget.

Även i motion So641 (c) föreslås en höjning av barnomsorgsavgiften, avsedd att finansiera den av motionären föreslagna vårdlönen. Utskottet kan inte biträda detta förslag. Motionsyrkandet avstyrks.

Förslag till ändringar i nuvarande statsbidragsregler

Statsbidrag till barnomsorg i svenska kyrkans regi

I *motion So209 av förste vice talman Ingegerd Troedsson m.fl. (m)* hemställs att riksdagen beslutar att deltidsförskolor och daghem som drivs av församlingar inom svenska kyrkan skall få motsvarande statsbidrag som om de drevs av en borgerlig kommun.

I *motion So606 av Ulla Tillander och Rosa Östh (båda c)* yrkas att riksdagen som sin mening ger till känna vad i motionen anförts om att statsbidrag bör utgå till barnomsorg i svenska kyrkans regi.

I *motion So628 av Margareta Andrén och Carl-Johan Wilson (båda fp)* hemställs att riksdagen som sin mening ger till känna vad i motionen anförts om att statsbidrag bör kunna utgå till barnomsorg i svenska kyrkans regi.

I *motion So633 av Ulla Tillander m.fl. (c)* hemställs att riksdagen som sin mening ger till känna vad i motionen anförts om barnomsorg med svenska kyrkan som huvudman *(yrkande 5)*.

I *motion So642 av Nils Carlshamre m.fl.(m)*, slutligen, yrkas ett tillkännagivande att deltidsförskolor och daghem som drivs av församlingar inom

svenska kyrkan skall få motsvarande statsbidrag som andra alternativa deltidsförskolor och daghem *(yrkande 2)*.

Frågan om statsbidrag till barnomsorg i svenska kyrkans regi behandlades ingående i betänkande SoU 1986/87:35 s.15-17. Utskottet hänvisade därvid till proposition 1986/87:117 om statsbidrag till barnomsorgen och anförde följande.

Svenska kyrkans församlingar är jämställda med primärkommuner med egen beskattningsrätt. Det är vanligt att en församling bedriver verksamhet bland barn och ungdomar. Den fråga som aktualiseras i propositionen är om statsbidrag skall utgå till svenska kyrkans församlingar för en verksamhet som motsvarar den som den borgerliga kommunen enligt en särskild lagstiftning är ålagd. Statsrådet Lindqvist anför såvitt nu är i fråga (prop. s. 15) att kyrkans roll när det gäller verksamhet av detta slag enligt hans mening är av så stor principiell betydelse att ställning därtill bör tas i ett större sammanhang. I avvaktan därpå är han inte beredd att förorda särskilda regler om statsbidrag för barnomsorg i svenska kyrkans regi.

Det påpekas dock i propositionen att det inte finns något hinder för enskilda medlemmar inom en församling tillhörande svenska kyrkan att bilda en föräldraförening eller annan ideell förening med uppgift att driva daghem eller fritidshem med en speciell inriktning. Statsbidrag kan därvid lämnas på samma villkor som för kommuner och frikyrkliga trossamfund.

Mot bakgrund av det anförda och vad i övrigt hade anförts i propositionen var inte heller utskottet berett att förorda särskilda regler om statsbidrag för barnomsorg i svenska kyrkans regi. Utskottet tillstyrkte sålunda propositionen i aktuell del och avstyrkte motionerna.

De av riksdagen fastlagda reglerna för statsbidrag till barnomsorgen gäller fr. o. m. den 1 januari 1988. Utskottet har inte ändrat uppfattning beträffande statsbidrag till barnomsorg i svenska kyrkans regi. Utskottet avstyrker därför motionerna So209 (m), So606 (c), So628 (fp), So633 (c) yrkande 5 och So642 (m) yrkande 2.

Statsbidraget till nattöppna daghem m.m.

I *motion So601 av Ingegerd Anderlund m.fl. (s)* hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av ändring i statsbidragsreglerna så att kommunerna även kan använda statsbidraget för nattomsorg i familjedaghem. Motionärerna erinrar om att enligt de nya statsbidragsreglerna 150 000 kr. skall lämnas som extra bidrag till nattöppna daghemsavdelningar. Merparten av barnomsorg på obekväm arbetstid lämnas dock av familjedaghemmen till vilka extra bidrag inte lämnas. Motionärerna anför vidare att dagbarnvårdare som tar emot "nattbarn" får sämre ersättning för detta än för att ta emot dagbarn. Följden blir enligt motionärerna att dagbarnvårdaren måste ta emot även dagbarn, vilket leder till en tidvis dubbel arbetstid, som dagbarnvårdaren får svårt att orka med.Detta kan enligt motionärerna medföra att i kommuner där nattöppna daghem inte öppnas på grund av att behovet är för litet, problem uppstår för de föräldrar som ändå behöver nattbarnomsorg.

Frågan om statsbidrag till nattöppna daghem behandlades av utskottet i betänkandet SoU 1986/87:35 som en del av frågan om det nya statsbidrags-

systemet. Utskottet erinrade om att kommunerna har full frihet att organisera barnomsorgen nattetid på det sätt som är lämpligast med utgångspunkt i de lokala förhållandena, men att den mest kostnadskrävande nattomsorgen är de nattöppna daghemmen. Utskottet fann mot bakgrund av detta inga skäl föreligga att införa ett särskilt bidrag för andra omsorgsformer nattetid.

Utskottets uppfattning är – i likhet med motionärernas – att nattomsorg i familjedaghem är en vanlig och även en bra omsorgsform. Utskottet är emellertid inte heller nu berett att förorda ett särskilt statsbidrag för denna omsorgsform. Motion So601 (s) avstyrks därför.

I *motion So618 av Anita Johansson och Mats Lindberg (s)* hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av att statsbidraget för nattöppna daghem kompletteras så att särskilt statsbidrag också kan utges till kommunal barnomsorg som håller öppet på annan obekväm arbetstid *(yrkande 1)*. Motionärerna framhåller att de nuvarande normala öppethållandetiderna inom barnomsorgen passar bäst för de föräldrar som har normala kontorstider och sämre för de föräldrar som arbetar på obekväm eller oregelbunden arbetstid. Detta drabbar särskilt LO-grupperna och torde enligt motionärerna vara en viktig orsak till dessa gruppers lägre utnyttjande av den kommunala barnomsorgen.

Utskottet har vid ett flertal tillfällen behandlat behovet av kommunal barnomsorg på obekväm arbetstid (se SoU 1976/77:25 s.17, SoU 1983/84:12 s.40 och SoU 1986/87:35 s.22–23). I betänkandet SoU 1986/87:35 erinrade utskottet om att riksdagen hos regeringen begärt en översyn av den sociala snedrekryteringen av barn till den kommunala barnomsorgen (se SoU 1985/86:30 s.29). Utskottet framhöll att en orsak till skillnaden i olika gruppers utnyttjande av den kommunala barnomsorgen sannolikt är att den framför allt är tillgänglig för barn vars föräldrar arbetar på normal dagtid. Med hänsyn till att regeringen under våren 1987 givit socialstyrelsen i uppdrag att genomföra den av riksdagen begärda översynen, som bl.a. skulle ge en bättre bild av behoven av barnomsorg på tidig morgontid och på kvällstid avstyrkte utskottet den då behandlade motionen.

Utskottet har inhämtat att socialstyrelsen nu har antagit en arbetsplan för regeringsuppdraget att belysa och identifiera orsakerna till den sociala snedfördelningen inom barnomsorgen. Arbetet kommer att bedrivas i projektform och omfattar enligt arbetsplanen nio delstudier. Frågorna om barnomsorgens tillgänglighet vid olika tider på dygnet och konsekvenserna för barnen av barnomsorg på obekväm arbetstid skall enligt planen behandlas i två delprojekt. Det samlade arbetet skall enligt planen vara avslutat under budgetåret 1989/90.

Mot bakgrund härav finns enligt utskottets mening inte anledning till något riksdagens inititativ i frågan. Motion So618 (s) yrkande 1 avstyrks således.

Fortbildning

I *motion So621 av Barbro Sandberg och Margareta Andrén (fp)* begärs ett tillkännagivande av vad i motionen anförts om lika villkor för enskild och kommunal barnomsorgsverksamhet att erhålla det statliga bidraget för fortbildning av personal. Motionärerna anför att fortbildningen inom den

kommunala barnomsorgen generellt sett inte har den omfattning och den långsiktiga planering som krävs. Enligt motionärerna bör därför de i driftsbidraget ingående fortbildningsmedlen vara prestationsrelaterade inte enbart i förhållande till enskilda förskolor resp. fritidshem utan även till barnomsorgsverksamhet i kommunal regi. Kommunerna bör alltså enligt motionärerna redovisa planer för fortbildning för att få statsbidrag.

Enligt de gällande statsbidragsreglerna ingår i bidragsbeloppet till daghem och fritidshem en viss summa som är avsedd för fortbildning av anställda. Då det gäller de alternativa daghemmen och fritidshemmen förmedlas de delar av statsbidraget som avser bl.a. fortbildning till den som driver barnomsorgen endast i den mån denne har kostnader för den verksamhet som avses.

Statsrådet Bengt Lindqvist uttalade den 14 december 1987 som svar på interpellation 1987/88:122 om fortbildningsbidraget för barnomsorgspersonal bl.a. att han skulle studera effekterna av statsbidraget under det kommande året och se om det just när det gäller fördelningen av fortbildningspengarna finns anledning att åstadkomma en förändring samt att regeringen således återkommer till den frågan senare.

Utskottet anser mot den bakgrunden inte att det finns skäl att förändra statsbidragsreglerna på det sätt som föreslås i motion So621 (fp), som alltså avstyrks.

Särskilda förstärkningsresurser

I *motion So614 av Lars Werner m.fl. (vpk)* yrkas att riksdagen begär förslag angående extra förstärkningsresurser inom barnomsorgen att utgå till bostadsområden med svåra sociala problem *(yrkande 8)*.

I *motion So636 av Alf Svensson (c)* hemställs att riksdagen begär förslag om en garantinivå på resurser för hörselskadade barn i förskolan. Motionären hävdar att vad gäller hörselskadade barn man kan konstatera att integration i förskola har stött på särskilda svårigheter bl.a. därför att gruppsituationen i sig är handikappande för ett hörselskadat barn. Motionären finner det nödvändigt att en viss garantinivå av resurser för varje hörselskadat barn fastställs. Därigenom bör barnen försäkras t.ex. att gruppstorleken är liten, att hörsellärarresurser finns och att teleslinga finns. Förutom denna basnivå bör enligt motionären även tilläggsresurser kunna tillskjutas när behov föreligger.

I driftsbidraget till daghem och fritidshem ingår en viss summa för barn med behov av särskilt stöd. Några riktlinjer för vilka tilläggsresurser som skall finnas vid integration av t.ex. hörselskadade barn på daghem finns inte och inte heller för vilka extra resurser som kan krävas om socialt handikappade barn ingår i en grupp.

Ett yrkande som motsvarar det som nu framställs i motion So614 (vpk) behandlades våren 1987 av utskottet i betänkandet SoU 1986/87:35 s.14–15. Utskottet delade uppfattningen i motionen att det är viktigt att uppmärksamma att barngruppernas storlek och personalsammansättningen kan behöva variera beroende på bl.a. den sociala strukturen i bostadsområdena. Enligt utskottets då framförda uppfattning var dock kommunerna själva bäst lämpade att göra dessa avvägningar. Utskottet påpekade även att inom

ramen för bidraget till barnomsorgen medel har beräknats för barn med behov av särskilt stöd. Mot bakgrund av det anförda avstyrktes då aktuellt yrkande om förstärkningsresurser till bostadsområden med svåra sociala problem.

Utskottet behandlade i betänkande SoU 1985/86:30 en motion vari påpekades behovet av att de hörselhandikappades teckenspråk ingår som obligatoriskt ämne i förskolans läroplan. I samband därmed uttalade utskottet (s.18–19) att en vanlig förstärkningsresurs när ett hörselskadat barn integreras på daghem är att en teckenspråkskunnig person anställs som extra resurs för barnet.

Utskottet, som erinrar om att medel för barn med behov av särskilt stöd redan utgår inom ramen för gällande statsbidragssystem, avstyrker motion So614 yrkande 8 (vpk).

Av samma skäl avstyrker utskottet även motion So636 (c).

Dagbarnvårdares rätt att räkna in egna förskolebarn i underlaget för anställning som dagbarnvårdare

I *motion So607 av Alf Svensson (c)* hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om dagbarnvårdares rätt till kommunal barnomsorg på samma grunder som övriga förvärvsarbetande. Enligt motionären är dagbarnvårdarna i praktiken den enda yrkesgrupp som inte kan få barnomsorg för sina egna barn. I och med att kommunerna infört vårdtak på 140–160 vårdtimmar per vecka är de dagbarnvårdare som också är föräldrar till barn i förskoleåldern allvarligt diskriminerade, eftersom deras möjlighet att utöva sitt yrke reduceras med anledning av de egna barnen. För att undanröja denna orättvisa måste enligt motionären även dagbarnvårdarnas förskolebarn erbjudas barntillsyn. Alla praktiska skäl talar för att detta bör ske i det egna hemmet.

I *motion So634 av Karin Falkmer (m)* yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om dagbarnvårdares rätt till statsbidragsgrundad barnomsorg för sina barn. Motionären framhåller att familjedaghemmen är ett värdefullt alternativ inom barnomsorgen. För att tillgodose föräldrarnas önskemål om familjedaghemsplatser samt för att underlätta rekryteringen av dagbarnvårdare måste enligt motionären dagbarnvårdarnas yrkesroll stärkas och deras villkor förbättras. Dagbarnvårdarna måste självfallet tillerkännas rätt till kommunal barnomsorg för sina barn på samma grunder som övriga förvärvsarbetande. Enligt motionären skall statsbidrag kunna utgå även för dagbarnvårdarens egna barn som är inskrivna i kommunal barnomsorg och som samtidigt med dagbarn vistas i dagbarnvårdarens hem.

Utskottet avstyrkte såväl 1986 som 1987 en motion (c) med samma syfte som de nu aktuella. Enligt utskottets våren 1986 framförda uppfattning talade mycket för att ersättning till dagbarnvårdare för vård av egna barn borde betraktas som ett förtäckt vårdnadsbidrag (SoU 1985/86:30 s.23). Utskottet hänvisade vidare till att regeringsrätten flera gånger fastslagit att vårdnadsbidrag inte är någon kommunal angelägenhet och att utgivandet därav således strider mot 1 kap. 4§ kommunallagen. Slutligen tillade

utskottet i det aktuella betänkandet att det här inte bara är fråga om den kommunala kompetensen att besluta om arrangemang av angivet slag, utan även om kommunens möjligheter att uppbära statsbidrag för verksamheten. Utskottet ansåg för sin del att dagbarnvårdares tillsyn av egna barn inte kan jämställas med att kommunen tillhandahåller platser inom barnomsorgen. Statsbidrag borde sålunda inte utgå till kommunen i här aktuella fall, oavsett den rättsliga bedömningen.

Utskottet behandlade våren 1987 förslag till nya statsbidragsregler för barnomsorgen. I propositionen (prop. 1986/87:117 s.14) anförde statsrådet Lindqvist att han med kommunalt familjedaghem avsåg att en dagbarnvårdare är anställd av kommunen för att i sitt eget hem vårda andra föräldrars barn under 13 år. Som inskrivna barn medräknas inte dagbarnvårdarens egna barn. Utskottet och riksdagen delade den i propositionen framförda uppfattningen.

Utskottet har inte ändrat sin uppfattning att ersättning till dagbarnvårdare för vård av egna barn kan betraktas som ett förtäckt vårdnadsbidrag, vilket inte är någon kommunal angelägenhet. Vad gäller utskottets principiella syn på en allmän vårdnadsersättning vill utskottet erinra om vad som anförs i utskottets betänkandet SoU 1987/88:12. Utskottet anser inte heller att det finns skäl att ändra statsbidragsreglerna i nu aktuellt avseende. Utskottet avstyrker således motionerna So607 (c) och So634 (m).

Öppethållande inom barnomsorgen

I *motion So618 av Anita Johansson och Mats Lindberg (s)* hemställs vidare att riksdagen uttalar att det är kommunernas ansvar att kartlägga behovet av öppethållande inom barnomsorgen och att schemalägga verksamheten så att den kommer alla grupper till del *(yrkande 2)*.

Motioner som från olika utgångspunkter tog upp frågan om öppettider i daghem behandlades av utskottet i betänkande SoU 1986/87:35 s.12–13.Utskottet underströk uttalandena i den behandlade propositionen (prop. 1986/87:117) att det är behoven av omsorg som skall vara vägledande för öppethållandetiden i daghemmen. Utskottet anförde vidare att det är viktigt för föräldrar med tidiga eller sena arbetstider att det finns längre öppethållande inom barnomsorgen. Slutligen konstaterade utskottet att ansvaret för organisationen av barnomsorgen åvilar resp. kommun, men att det som villkor för statsbidrag bör gälla en undre gräns för öppethållande. Denna borde enligt utskottets mening bestämmas så att tillsynsbehovet för barn till föräldrar som arbetar sex timmar per dag skall kunna tillgodoses.Utskottet avstyrkte då väckta motioner och förordade den i propositionen föreslagna gränsen – åtta timmar.

I det ovan (s. 13) nämnda översynsarbetet kommer socialstyrelsen förutom de tidigare nämnda delstudierna med direkt inriktning på barnomsorg på obekväm arbetstid även att göra en mer allmän delstudie av tillgång och efterfrågan på kommunal barnomsorg.

Det åligger kommunerna att bygga ut förskoleverksamheten så att alla barn mellan ett och ett halvt och sju år senast år 1991 kan erbjudas plats i barnomsorgen. I varje kommun skall enligt 17 § socialtjänstlagen finnas en

barnomsorgsplan avseende en period om minst fem år. I planen skall behovet av förskolor, familjedaghem, fritidshem och andra förskole- och fritidshemsverksamheter inom kommunen anges. Planen skall årligen inges till länsstyrelsen varifrån en kopia skall översändas till socialstyrelsen, som bl.a. har att sammanställa och analysera komunernas planer. Socialstyrelsen har även ett ansvar att följa och vidareutveckla barnomsorgen. En av de frågor som socialstyrelsen följer är tillgången på barnomsorg på obekväm arbetstid i landets kommuner. För att följa upp detta arbete har socialstyrelsen i samband med redovisningen av barnomsorgsplanen även under två år ställt frågor till kommunerna om barnomsorg på obekväm arbetstid.

Utskottet vill vidare erinra om vad som ovan (s. 13) anförts om socialstyrelsens uppdrag att belysa orsakerna till den sociala snedrekryteringen av barn till den kommunala barnomsorgen vilket också berör barnomsorgens tillgänglighet för olika grupper.

Som utskottet konstaterat åvilar ansvaret för organisationen av förskole- och fritidshemsverksamheten resp. kommun. Det är de faktiska behoven av barnomsorg som bör avgöra öppethållandetiderna i daghemmen. Utskottet noterar i denna del att socialstyrelsen för närvarande arbetar med hithörande frågor. Resultatet härav bör avvaktas. Enligt utskottets mening saknas därför anledning för riksdagen att nu ta något initiativ i denna fråga. Utskottet avstyrker således även yrkande 2 i motion So618.

Kvalitetsnormer m.m.

Vänsterpartiet kommunisterna föreslår att det skall utarbetas för kommunerna bindande kvalitetsnormer för barnomsorgen beträffande ytkrav, gruppstorlek, personaltäthet och fasta vikarier *(motion So614 yrkande 4)*. Likartade yrkanden har vid flera tidigare tillfällen behandlats av utskottet.

Utskottet avstyrkte senast våren 1987 ett i huvudsak motsvarande motionsyrkande och hänvisade till tidigare i olika sammanhang gjorda uttalanden att kommunerna vad gäller barnomsorgsverksamheten inte bör bindas av detaljerade föreskrifter som fastslagits av statsmakterna (SoU 1986/87:35 s.25). Utskottet erinrade även om tidigare uttalanden att detta innebar att ett stort ansvar lades på kommunerna då det gällde kvalitetskraven på barnomsorgen och om att borttagande av vissa statliga regler inte fick leda till en kvalitativ utarmning av förskolan.

I proposition 1984/85:209 om förskola för alla barn underströks också att det är kommunen som beslutar i frågor av organisatorisk art, t.ex. när det gäller barngruppernas storlek, personaldimensionering, lokalutformning m.m. I propositionen framhölls dock att socialstyrelsen även fortsättningsvis noggrant bör följa utvecklingen i kommunerna i dessa frågor (s.17).

Utskottet vidhåller sitt tidigare ställningstagande och avstyrker alltså motion So414 (vpk) såvitt där föreslås att bindande normer skall fastställas beträffande ytkrav, gruppstorlek, personaltäthet och fasta vikarier (yrkandena 4 a, b, c och d).

I *motion So614 av Lars Werner m.fl. (vpk)* föreslås att riksdagen hos regeringen begär att förslag till lag som garanterar alla barn rätt till plats i daghem och fritidshem t. o. m. 12 års ålder snarast skall föreläggas riksdagen och att därvid skall beaktas vad i motionen sägs om inriktningen mot kollektiv kommunal barnomsorg *(yrkande 1)*. Motionärerna anser att alla barn t.o.m. 12 års ålder skall ha rätt till vistelse i daghem och fritidshem just för att denna barnomsorg är utvecklande för barnen. En lagreglering av rätten till barnomsorg skulle påskynda utbyggnaden. Vidare anser motionärerna att resurserna för en utbyggd och kvalitativt bra barnomsorg skall läggas på daghem och fritidshem. Antalet familjedaghemsplatser bör minskas och ersättas med platser i daghem och fritidshem. De kvinnor som nu arbetar som dagmammor bör erbjudas utbildning för att sedan arbeta i den kollektiva barnomsorgen. Familjedaghemmen kan dock vara ett alternativ för vissa barn (allergiker m.fl.) samt utgöra en praktisk omsorgsform i glesbygd. I *samma motion*, föreslås att riksdagen hos regeringen begär initiativ till att göra upp avvecklingsplaner för familjedaghemmen i takt med att dag- och fritidshem byggs ut *(yrkande 3)*.

I *motion So633 av Ulla Tillander m.fl. (c)* begärs ett tillkännagivande av vad i motionen anförts om utbyggnaden av barnomsorgen *(yrkande 1)*. I motionen anförs att barnomsorgen skall byggas ut till full behovstäckning. Detta skall dock enligt motionärerna inte ske genom en ensidig satsning på barnomsorg utanför hemmet och utan tillgodoseende av behovet av en vårdnadsersättning. Motionärerna vill ge större utrymme för mångsidighet genom såväl daghem som familjedaghem, drivna av kommuner, kooperativ, ideella föreningar eller enskilda. Man skall inte på förhand bestämma proportionerna mellan dessa olika former utan det skall föräldrarna göra. I *samma motion* begärs ett tillkännagivande av vad i motionen anförts om familjedaghemmen *(yrkande 6)*. Motionärerna anför att familjedaghemmen är ett nödvändigt alternativ i den kommunala barnomsorgen. De är flexibla, lätta att inrätta och tillgodoser väl önskemål från många föräldrar. En plats i familjedaghem måste enligt motionärerna i sig vara likvärdig med en plats i daghem eller fritidshem och inte först om den kombineras med en plats i öppen förskola eller öppet fritidshem. Slutligen hemställs i *samma motion* att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om skolbarnsomsorgen (*yrkande 7*). Motionärerna framhåller på samma sätt som då det gäller barnomsorgen fördelarna med en mångsidig skolbarnsomsorg och pekar särskilt på familjedaghemmen som ett utmärkt alternativ till fritidshemsverksamhet i institutionaliserad form.

Enligt 17 § SoL skall kommunen genom en planmässig utbyggnad av förskole-och fritidshemsverksamheten sörja för att de barn som på grund av föräldrarnas förvärvsarbete eller studier eller av andra skäl behöver omvårdnad får sådan omvårdnad när inte behovet tillgodoses på annat sätt. Utskottet, som vill erinra om att barns behov av tillsyn och omvårdnad varierar både med ålder och med individuella egenskaper, anser inte att riksdagen har anledning att ställa sig bakom uttalanden som innebär att alla barn upp till tolv år oberoende av behov skall ha lagstadgad rätt till

heltidsomsorg i daghem och fritidshem. Utskottet avstyrker därför motion So614 (vpk) såvitt nu är i fråga (yrkande 1 i motsvarande del).

Utskottet anser vidare att föräldrarnas önskemål bör vara styrande när det gäller utbyggnaden av barnomsorgen. Många föräldrar önskar plats i familjedaghem för sina barn. Andra föredrar föräldrakooperativ eller annan alternativ barnomsorg. Ibland är verksamhet under en del av dagen till fyllest, i andra fall efterfrågas heldagsomsorg. Om föräldrarna skall kunna välja den omsorgsform för barnen som passar familjen bäst, måste således en mångfald alternativ kunna erbjudas. Detta bör riksdagen med anledning av motion So633 (c) yrkandena 1, 6 och 7 ge regeringen till känna.

Utskottet kan alltså inte tillstyrka ett uttalande om att utbyggnaden bör ha en ensidig inriktning mot kollektiv barnomsorg och avstyrker alltså motion So614 (vpk) yrkande 1 delvis.

Det anförda innebär självfallet att utskottet inte heller kan biträda vpk-motionens förslag om en avvecklingsplan för familjedaghemmen. Utskottet avstyrker alltså även yrkande 3 i motionen.

I *motion So614 (vpk)* föreslås vidare att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att målsättningen för samhällets utbyggnad av daghem och fritidshem bör vara 50 000 nya platser under budgetåret *(yrkande 2)*.

Med anledning av ett likalydande yrkande våren 1986 uttalade utskottet att det ankom på kommunerna att på grundval av SCB:s efterfrågeundersökningar och förhållanden i den enskilda kommunen bestämma utbyggnadstakten med målet att barnomsorgen skall vara fullt utbyggd år 1991. Utskottet avstyrkte därmed motionen (SoU 1985/86:30 s. 12).

Utskottet finner inte skäl att uppställa ett mål av det slag som föreslås i den nu aktuella vpk-motionen (yrkande 2). Detta avstyrks således.

I vpk-motionen föreslås slutligen i detta avsnitt att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att anordningsbidrag bör utgå tills utbyggnadsbehovet av daghem och fritidshem är täckt *(yrkande 6)*. Anordningsbidraget skall utgå med 300 000 kr. per nybyggd avdelning i dag- och fritidshem och vara en hjälp för kommunerna att förverkliga utbyggnadsmålet förskola för alla barn före år 1991.

I syfte att stimulera utbyggnaden av daghem och fritidshem beslutade riksdagen i december 1985 om ett tillfälligt bidrag till anordnande av daghem och fritidshem. Bidraget utgick per avdelning i daghem och fritidshem där byggnadsarbeten hade igångsatts under tiden 1 juli 1985–30 juni 1986 och slutförts senast den 31 december 1986. Bidraget utgick med 300 000 kr. eller, vid ombyggnad, högst 50 % av de faktiska kostnaderna.

Riksdagen behandlade motsvarande yrkande våren 1987 i betänkande SoU 1986/87:35. I den av riksdagen godkända motiveringen anfördes att utskottet i och för sig är positivt till den stimulans till utbyggnad av barnomsorgen som ett anordningsbidrag skulle utgöra. Ett sådant anordningsbidrag fick dock övervägas i särskild ordning, bl.a. från sysselsättningspolitiska och statsfinansiella synpunkter.

Utskottet är inte berett att nu förorda ett anordningsbidrag. Utskottet avstyrker därför motion So614 (vpk) även i denna del (yrkande 6).

I *motion So613 av Alf Svensson (c)* hemställs att riksdagen hos regeringen begär förslag till ett startbidrag till förskolor med annan huvudman än kommunen *(yrkande 5)*. Startbidraget skall utgå med 75 000 kr. till inventarier och annan utrustning.

Utskottet behandlade ett likalydande yrkande av samme motionär i betänkandet SoU 1986/87:35 och fann då inte skäl att inrätta ett sådant särskilt bidrag som motionären föreslår.

Utskottet vidhåller sin inställning och avstyrker därför motion So613 (c) yrkande 5.

Information om alternativ barnomsorg

I *motion So626 av Rosa Östh och Ulla Tillander (c)* begärs ett tillkännagivande av vad i motionen anförts om behovet av att erfarenheter om alternativ barnomsorg sammanställs och att information därom ges till kommunerna. Om kommunerna skall klara av att bygga ut barnomsorgen till full behovstäckning utan att kvaliten försämras måste man, enligt motionärerna, finna alternativa vägar för att lösa barnomsorgsproblemet. Många föräldrar efterfrågar också alternativ barnomsorg, t.ex. daghem drivna av föräldrakooperativ eller kyrkor eller förskolor med en speciell pedagogik. Då sådan alternativ barnomsorg ofta kan bedrivas till lägre kostnad med en hög kvalitet, finns det starka skäl att stimulera verksamheten. Det bör enligt motionärernas mening vara en uppgift för socialstyrelsen att för kommunernas räkning sammanställa ett informationsmaterial över alternativa barnomsorgsformer.

I *motion So633 av Ulla Tillander m.fl. (c)* yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om alternativ i barnomsorgen *(yrkande 4)*. Motionärerna framhåller att föräldrar fritt bör få välja omsorgsform bland alla de alternativ som tillgodoser vissa grundläggande kvalitativa krav. Många föräldrar har dock enligt motionärerna fått erfara att det kan vara besvärligt att starta alternativ barnomsorg. Det borde därför vara en uppgift för socialstyrelsen att för kommunernas räkning sammanställa ett informationsmaterial över alternativa barnomsorgsformer som kommit till stånd runt om i landet.

Utskottet har vid flera tidigare tillfällen behandlat motioner som tagit upp frågor om information om alternativ barnomsorg m.m., senast i betänkandet SoU 1986/87:35 s.37–38), vartill hänvisas. Utskottet delade den i motionen framförda uppfattningen att alternativen till kommunal barnomsorg kan ge viktiga impulser till den kommunala verksamheten. Utskottet avstyrkte emellertid då behandlad motion med hänvisning till att information på området redan förelåg.

Utskottet konstaterar nu att kännedomen om den alternativa barnomsorgen torde ha förbättrats under senare år. Förutom det informationsmaterial som utskottet tidigare redovisat har socialstyrelsen utgivit allmän information om det gällande statsbidragssystemet samt föreskrifter för tillämpningen av de nya bestämmelserna (meddelandeblad 31/87). Detta gäller för såväl kommunal som alternativ barnomsorg. Utskottet anser därför inte att det

finns behov av något riksdagens initiativ i frågan och avstyrker därför motionerna So626 (c) och So633 yrkande 4 (c).

Barnomsorgstaxor

I *motion So614 av Lars Werner m.fl. (vpk)* begärs initiativ till att enhetliga normer för barnomsorgsavgifter utarbetas i enlighet med vad som anförs i motionen *(yrkande 11)*. Motionärerna påpekar att taxorna varierar kraftigt mellan olika kommuner, vilket är orättvist och orättfärdigt. Enligt motionärerna bör all barnomsorgsverksamhet vara avgiftsfri för föräldrarna och i stället finansieras över skatten. Överläggningar bör därför komma till stånd mellan staten och kommunerna i syfte att trappa ner avgifterna med sikte på nolltaxa inom en femårsperiod.

I *motion So619 av Anita Johansson m.fl. (s)* hemställs om ett tillkännagivande av vad i motionen anförts om förslag till översyn av statbidragen till barnomsorgen. Enligt motionärerna utgör den stora andelen statliga medel i barnomsorgen en tillräcklig grund för riksdagen att till bidragsgivningen knyta vissa krav på kommunernas taxesättning, nämligen

- att kommunernas barnomsorgstaxor tas ut efter principer som är lika i landets alla kommuner
- att barnomsorgstaxorna hålls på låg nivå
- att barnomsorgsavgifter tas ut efter bärkraft.

En kommun som inte håller sina taxor inom de angivna ramarna, bör enligt motionärerna få statsbidraget reducerat.

Utskottet behandlade våren 1987 ett motionsyrkande som överensstämmer med nu behandlat vpk-yrkande och hänvisade bl.a. till att regeringen då nyligen givit socialstyrelsen i uppdrag att belysa orsakerna till den sociala snedrekryteringen till kommunal barnomsorg. Utskottet ansåg vidare att regeringen borde ta upp förnyade diskussioner med Svenska kommunförbundet omkring barnomsorgstaxornas utformning med målet att skillnaderna i taxor mellan kommunerna utjämnas. Vad utskottet anfört gavs regeringen till känna.

Som utskottet tidigare i olika sammanhang framhållit ligger utformningen av taxorna för bl.a. barnomsorgen inom ramen för den kommunala självstyrelsen, varför riksdagen inte har anledning att gå in på det närmare innehållet i taxorna. Dock bör enligt utskottets uppfattning en större enhetlighet i taxorna eftersträvas. Som redovisats ovan (s. 13) har socialstyrelsen fastställt en arbetsplan för sitt uppdrag att belysa orsakerna till den sociala snedfördelningen inom den kommunala barnomsorgen. Däri ingår som ett delprojekt barnomsorgsavgifternas betydelse för olika föräldragrupper. Enligt vad utskottet inhämtat pågår dessutom samtal mellan regeringen och Svenska kommunförbundet om barnomsorgstaxorna.

Utskottet anser att det i avvaktan på resultatet av det pågående arbetet inte finns anledning till något riksdagsinitiativ då det gäller utformningen av taxorna för den kommunala barnomsorgen. Utskottet vill dock understryka att socialstyrelsens översyn bör genomföras skyndsamt. Utskottet avstyrker med det anförda motion So614 (vpk) yrkande 11.

Av samma skäl avstyrker utskottet motion So619 (s), vari föreslås att

riksdagen skall uttala sig för att vissa krav på kommunernas taxesättning skall knytas till statsbidragsgivningen.

Skolförberedande verksamhet

I *motion So602 av Ann-Cathrine Haglund och förste vice talman Ingegerd Troedsson (m)* framläggs flera förslag som rör en skolförberedande förskola. Enligt motionärerna har de flesta barn behov av vad som i motionen kallas en "riktig" förskola, dvs. motsvarigheten till den forna lekskolan, som förberedelse inför skolstarten. Barn behöver en pedagogisk, välstrukturerad och systematisk träning som förberedelse för skolan, anför motionärerna. Deras nyfikenhet och intresse av att lära måste tas till vara och stimuleras i homogena grupper och på ett helt annat sätt än som kan ske i barnomsorgen - hur bra den än är. Motionärerna hemställer att deltidsförskolan utvecklas till en skolförberedande förskola *(yrkande 1)*, att skolan blir huvudman för en sådan förskola *(yrkande 2)*, att skolöverstyrelsen utformar det pedagogiska programmet för denna skola *(yrkande 3)*, att den skolförberedande träningen på daghemmen skall ha samma inriktning och huvudman som den skolförberedande förskolan *(yrkande 4)*, att enskilda skolförberedande förskolor uppmuntras *(yrkande 6)* samt att benämningen förskola endast används för en skolförberedande förskola *(yrkande 7)*.

Även i *motion So642 (m)* hemställs att regeringen ges till känna att skolstyrelsen skall ansvara för den verksamhet i förskolan under året närmast före skolstarten som förbereder barnen för lågstadiet samt att skolöverstyrelsen bör utforma det pedagogiska programmet för denna skolförberedande verksamhet *(yrkande 3)*.

Motionsyrkanden (m) med samma innehåll som de nu aktuella motionerna So602 (m) yrkandena 1–4, 6och 7 samt So642 (m) yrkande 3 behandlades senast av utskottet i betänkandet SoU 1986/87:35. I samband med propositionen om förskola för alla barn avstyrkte utskottet de då aktuella motionsyrkanden som motsvarade yrkandena 2, 3 och 4 i motion So602 samt yrkande 3 i motion So642 och anförde (SoU 1985/86:5 s.26):

Enligt propositionen (s. 13) kan förskolan genom en mer strukturerad verksamhet för de äldre barnen lägga en god grund för arbetet i skolan. Sett från barnens utgångspunkter måste förskolan och skolan utgöra delar i en helhet, där hänsyn bör tas till barnens successiva utveckling och till det förhållandet att barnen utvecklas i olika takt. Frågan om samverkan mellan förskola och skola har nyligen utretts av Förskola–skola-kommittén (U 1981:01). Enligt socialministern finns det anledning att närmare återkomma till samspelet mellan förskolans och skolans innehåll och arbetsformer efter det att kommitténs förslag remissbehandlats. Det kan exempelvis gälla områden som ur detta perspektiv särskilt behöver beaktas i pedagogiska program för förskolan.

Förskola–skola-kommittén lade fram sitt slutbetänkande SOU 1985:22 i juni 1985. Där föreslås bl.a. att SÖ och socialstyrelsen bör få i uppdrag att tillsammans och med utgångspunkt i av riksdagen fastlagt gemensamt mål stimulera och främja den pedagogiska utvecklingen i förskolans olika former och i skolan (betänkandet s. 176). I detta arbete skall tonvikten läggas vid några av åldersgrupperna närmast före och efter skolstarten.

Utskottet delar socialministerns uppfattning att beredningen av Förskola–

skola-kommitténs förslag bör avvaktas innan slutgiltig ställning tas i de frågor om förskolans innehåll som berör övergången till skolans lågstadium. Utskottet ser det emellertid som angeläget att undvika en splittring av förskoleverksamheten. Hithörande frågor bör därför beredas inom socialdepartementet så att en helhetssyn kan anläggas på förskolans innehåll.

Förskola–skola-kommitténs slutbetänkande bereds ännu i regeringskansliet.

Utskottet vidhåller sin tidigare inställning och avstyrker således motion So602 (m) yrkandena 2, 3 och 4 samt motion So642 (m) yrkande 3.

I betänkandet SoU 1986/87:35 behandlades även yrkandet att deltidsförskolan bör utvecklas till en skolförberedande förskola. Enligt utskottets mening borde beredningen av Förskola–skola-kommitténs förslag avvaktas också innan ställning tas i de frågor om förskolans innehåll som berör övergången till skolans lågstadium, varför yrkandet avstyrktes även i denna del. Utskottet underströk emellertid vikten av att skolförberedande verksamhet bedrivs inom daghem och deltidsgrupper. Utskottet erinrade om att i det pedagogiska programmet för förskolan poängteras bl.a. betydelsen av att ge de äldre barnen stöd för deras läs- och skrivutveckling (programmet s.32) samt att förskolan skall bidra till att barnen utvecklar grundläggande begrepp om tid, matematik, förståelse av fysikaliska och kemiska orsakssamband m.m. (s.29).

Utskottet finner inte heller beträffande detta yrkande anledning att överge sitt tidigare ställningstagande utan avtyrker motionen även i denna del (yrkande 1).

Utskottet har ovan avstyrkt motionärernas olika förslag om en skolförberedande förskola. Utskottet har vidare tidigare behandlat förutsättningarna för att statsbidrag skall utgå till alternativ barnomsorg (se s. 8).

Utskottet avstyrker med hänvisning härtill motion So602 (m) yrkande 6, vari hemställs att enskilda skolförberedande förskolor skall uppmuntras.

Slutligen anser motionärerna i motion So602 (m) att samlingsbegreppet barnomsorg är den korrekta benämningen på daghem, familjedaghem o.d. Benämningen förskola bör enligt motionärerna endast användas för en skolförberedande, mer strukturerad verksamhet.

Vid behandlingen av motsvarande motionsyrkande våren 1987 avstyrkte utskottet yrkandet med hänvisning till tidigare uttalanden i betänkandet SoU 1985/86:30. Utskottet erinrade om att det enligt utskottet uppfattning vore en alltför snäv begränsning av begreppet förskola om denna benämning reserverades för deltidsgrupperna. Även i daghem bedrivs en strukturerad pedagogisk verksamhet, påpekade utskottet. Utskottet delade dock motionärernas uppfattning att det ibland råder en viss förvirring vid användningen av begreppen barnomsorg, förskoleverksamhet, barnomsorgens förskoleverksamhet osv. Utskottet hänvisade därefter till den genomgång av innebörden av de olika benämningarna som utskottet gjort i det ovan nämnda betänkandet (s.19–20).

Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet yrkande 7 i motion So602 (m).

Ett flertal motioner behandlar frågor om innehållet i och inriktningen av den pedagogiska verksamheten i förskolan. I de flesta motionerna betonas vikten av att barnen får kunskap om de etiska, kristna grunder på vilka vårt samhälle vilar.

I *motion So613 av Alf Svensson (c)* hemställs att regeringen ges till känna att förskolans pedagogiska verksamhet skall förankras i kristna grundvärderingar *(yrkande 1)*.

I *motion So620 av Ulla Tillander (c)* hemställs att regeringen ges till känna vad i motionen anförts angående behovet av samarbete med kyrkorna inom barnomsorg och skola *(yrkande 2)*. Motionären framhåller att ett samarbete med kyrkorna inom barnomsorg och skola, med föräldrarnas engagemang och bejakande som underton, skapar trygghet för barnen i ett samhälle där de andliga trygghetsgrunderna ofta blivit bortglömda.

Utskottet har vid ett flertal tidigare tillfällen haft att ta ställning till motioner med samma innehåll som motion So613, bl.a. i november 1985 i samband med proposition 1984/85:209 om förskola för alla barn. Utskottet hänvisade inledningsvis till ett tidigare uttalande då förskolelagen antogs, nämligen att det framstår som naturligt att som ett moment i omvärldsorienteringen ägna uppmärksamhet bl.a. åt de stora religiösa högtiderna. Utskottet anförde vidare följande.

I den nu aktuella propositionen framhålls att en av barnomsorgens uppgifter är att förmedla ett kulturarv (s.8) samt att verksamheten som knyter an till kulturarv och traditioner ger barn förankring och trygghet i den miljö de växer upp i (s. 12). Utskottet instämmer i detta. Det är sålunda naturligt att ägna uppmärksamhet åt bl.a. de stora religiösa högtider som firas i vårt land, liksom åt andra religiöst grundade sedvänjor som barnen möter i sin omvärld. Samtidigt måste konstateras att vi numera lever i ett pluralistiskt samhälle där människor i större utsträckning än tidigare har skilda uppfattningar i religiösa och andra livsåskådningsfrågor. Grundläggande för förskolans behandling av religiösa frågor måste därför vara en öppen och accepterande hållning gentemot olika åskådningar och syftet att på objektiv grund ge barnen insikt i och respekt för olika religiösa livsmönster.

Motionen avstyrktes med hänvisning till det anförda i november 1985 (SoU 1985/86:5 s.26) och våren 1986 (SoU 1985/86:30 s.15).

Då utskottet behandlade yrkandet våren 1987 (SoU 1986/87:35 s.34) hänvisade utskottet även till det pedagogiska programmet för förskolan som då nyligen utkommit och vari sägs bl.a följande under avsnittet Levnadssätt och traditioner (s.30).

Barnen bör i förskolan få inblick i *seder och traditioner* som markerar livets olika skeden, få samtala om och bearbeta frågor kring *tros- och livsfrågor, regler och normer* för mänsklig samlevnad samt ta del av andra kulturella fenomen och lektraditioner, matkultur, klädedräkter med mera.

Förskolan skall i sin verksamhet ta upp både seder och traditioner i den svenska kulturen och i andra kulturer som finns representerade i förskolan. De bör efter hand också få lära känna den historiska och religiösa

bakgrunden till att man firar högtider. Föräldrar och hemspråkslärare kan bidra med viktig kunskap.

Utskottet framhöll att det pedagogiska programmet betonar att personalen måste sträva efter att ge barnen en nyanserad bild av och inblick i olika kulturer, samlevnadsformer och sätt att leva. Inlevelse i och förståelse för den egna och andra kulturers särdrag har stor betydelse för såväl svenska barn som barn med annan kulturell och språklig bakgrund, heter det i programmet (s.30). Med hänvisning till det anförda avstyrktes motionen även våren 1987.

Utskottet vidhåller sin uppfattning och avstyrker alltså även den nu aktuella motionen So613 (c) yrkande 1.

Som framhölls ovan anges i det pedagogiska programmet bl.a. att barnen bör få samtala om och bearbeta frågor kring tros-och livsfrågor. I programmet framhålls vidare (programmet s. 58–59) vikten av samverkan med andra verksamheter så att den kunskap och de resurser som där finns kan berika och utveckla förskolans verksamhet och utgöra ett stöd för personalen. Enligt utskottets mening är samverkan såväl med svenska kyrkan som med andra religiösa samfund lämplig t.ex. i samband med de stora religiösa högtiderna eller då det av andra skäl är aktuellt att ta upp trosfrågor. Detta ligger enligt utskottets uppfattning väl i linje med det pedagogiska programmet varför något initiativ av riksdagen inte är erforderligt. Utskottet avstyrker således motion So620 (c) yrkande 2.

I *motion So642 av Nils Carlhamre m.fl. (m)* hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vikten av att det pedagogiska programmet för förskolan bygger på och syfter till att hos barnen inpränta den respekt för medmänniskors självbestämmande, lika värde och integritet samt för alla de demokratiska principer i övrigt som vilar på västerländsk, kristen grund *(yrkande 4)*. Förutom ovan angivna riktlinjer för vad ett pedagogiskt program skall innehålla bör det, enligt motionärerna, också slås fast att samma krav på allsidighet och objektivitet som gäller i grundskolan också skall gälla i den kommunala förskolan. Regeringen bör därför ges till känna att barnen i förskolan inte får utsättas för ensidiga värderingar eller för annan verksamhet som uppenbart riskerar strida mot föräldrarnas inställning i känsliga och väsentliga frågor *(yrkande 5)*. Motionärerna anför att det i förskolan har använts utbildningsmaterial som sanktionerats av socialstyrelsen men som enligt deras uppfattning inte uppfyllt kraven på allsidighet och objektivitet, t.ex. Världen i förskolan och Barnens kärleksliv.

Motionsyrkanden med samma krav som nu framförs i motion So642 yrkandena 4 och 5 behandlades senast utförligt av utskottet i betänkandet SoU 1986/87:35 s.34–36. Utskottet erinrade därvid inledningsvis om att i det pedagogiska programmet för förskolan anges att den ideologi – den människosyn och samhällssyn – som socialtjänsten och därmed också förskolan skall omfatta anges i socialtjänstlagens (SoL) 1 §. Utskottet anförde vidare:

Nyckelorden där är demokrati, solidaritet, jämlikhet och ansvar. Där anges

också att verksamheten skall bygga på respekt för människors självbestämmanderätt och integritet. I det pedagogiska programmet hänvisas också till 12§ SoL enligt vilken socialnämnden bl.a. skall verka för att barn och ungdom växer upp under trygga och goda förhållanden samt i nära samarbete med hemmen främja en allsidig personlighetsutveckling och en gynnsam fysisk och social utveckling hos barn och ungdom.

Det pedagogiska programmet bygger i dessa delar på vad som i proposition 1984/85:209 om förskola för alla barn uttalas som det övergripande målet för barnomsorgen. Riksdagen godtog dessa uttalanden (SoU 1985/86:5, rskr.27).

Enligt utskottets mening överensstämde den redovisade definitionen av det övergripande målet för barnomsorgen med de krav som framställts i då aktuell motion, vilken därmed inte påkallade något uttalande av riksdagen i ifrågavarande del.

Utskottet vidhåller sin uppfattning och anser därmed att motion So642 (m) inte påkallar något uttalande från riksdagen såvitt nu är i fråga (yrkande 4).

Beträffande yrkande 5 om krav på allsidighet och objektivitet i förskolan hänvisade utskottet till tidigare utalanden av utskottet i betänkandena SoU 1985/86:5 s.24 och SoU 1985/86:30 s.16–17 då utskottet bl.a. erinrade om att riksdagen redan vid förskolelagens tillkomst betonat vikten av att personalen inom förskolan uppmärksammades på riskerna för att den vid behandling av livsåskådningsspörsmål kunde komma att överföra ensidiga värderingar på barnen (SoU 1973:30 s.26). Utskottet hänvisade också till en tidigare lämnad redogörelse för innehållet i Läroplan för grundskolan i vad gällde skolans arbete med frågor i vilka skiljaktiga värderingar kunde råda samt till sitt yttrande att beträffande de demokratiska värderingarna barnomsorgen, lika litet som skolan, bör vara neutral, utan verksamheten skall fostra barnen till solidaritet med andra barn samt lägga grunden för deras uppfattning om allas lika värde, självbestämmande och integritet (SoU 1985/86:5 s.25).

Slutligen redogjorde utskottet för vissa uttalanden i det pedagogiska programmet om samtal om livsfrågor, samlevnad människor emellan samt samtal om samhälleliga sammanhang och problem. I alla dessa sammanhang betonas att förskolans arbete med barnen måste ske i nära samarbete med föräldrarna och med hänsynstagande till hemmets normer och värderingar. Med hänvisning till den lämnade redogörelsen ansåg utskottet inte att någon åtgärd av riksdagen med anledning av det behandlade motionsyrkandet var motiverad.

Utskottet vidhåller denna inställning och avstyrker således motion So642 (m) även i nu behandlad del (yrkande 5).

I *motion So633 av Ulla Tillander m.fl. (c)* begärs ett tillkännagivande av vad i motionen anförts om kvaliteten i barnomsorgen *(yrkande 2)*. I motionen framhålls att barnomsorgens pedagogik bör utarbetas tillsammans med föräldrarna och så att barnen får kontakt med bl.a. de vardagssysslor som förekommer i hem och familj. Det framhålls vidare att det är viktigt att barnen får kunskap om de etiska grunder som vårt samhälle vilar på och bakgrunden till de traditioner som finns i vårt samhälle. Slutligen understryks att förskolebarnen för sin utveckling i hög grad är beroende av stabila vuxenrelationer.

I det pedagogiska programmet för förskolan sägs följande om föräldrarnas roll:

Föräldrarna kan ge bidrag till planeringen genom sin kunskap om de egna barnen och om närmiljön. Föräldrarna ska också ha möjligheter att ge synpunkter på den övergripande planeringen, på hur verksamheten genomförs och utvärderas. För att bedöma verksamhetens mer konkreta och realistiska mål, dess innehåll och metoder krävs goda kunskaper om barn, hur barn lär och utvecklas och hur en pedagogisk verksamhet utformas. Denna kunskap har personalen. Föräldrarnas roll blir att komplettera med synpunkter på verksamheten utifrån sina perspektiv. Föräldrarnas möjligheter att ge synpunkter underlättas genom att de deltar i verksamheten när så är möjligt. De två kontaktdagarna per år som ingår i föräldraförsäkringen är här till god hjälp. Personalen bör på alla sätt uppmuntra och underlätta föräldrarnas deltagande i verksamheten.

Föräldrarna bör erbjudas möjlighet att ge synpunkter i organiserade och av dem själva väl kända former så att alla föräldrar kan framföra sin åsikter.

I avsnittet "Närsamhälle, vardagsliv och övriga samhällsfrågor" (programmet s.38) framhålls bl.a. följande. Genom att barnen själva deltar i *vardagssysslor* och skötsel av gemensamma ting i förskolan fyller de en egen uppgift och tar eget ansvar. Genom att barnen mer och mer får del i vardagslivets praktiska göromål får de grundläggande kunskap om städning, disk, tvätt, klädvård, matlagning, förvaring, enkla reparationer m.m.

Utskottet vill slutligen vid behandlingen av denna motion hänvisa till sina uttalanden om förskolans ideologi med anledning av motion So642 (m) yrkande 4.

Sammantaget är det utskottets uppfattning att de krav som framställs i motionen väl överensstämmer med förskolans pedagogiska program. Motionen So633 (c) påkallar därför inte heller den något uttalande av riksdagen såvitt här är i fråga (yrkande 2).

Tillgången på barnomsorgspersonal m.m.

Frågan om tillgången på barnomsorgspersonal behandlas i tre olika motioner.

I *motion So603 av Bengt Westerberg m.fl. (fp)* yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts angående åtgärder för att få flera män verksamma inom förskolan *(yrkande 1)*. Motionärerna anför att i åtskilliga kommuner har vapenfria tjänstepliktiga tjänstgjort som assistenter inom förskolan. Denna verksamhet bör utvidgas. Pojkar i ungdomslag borde också i större utsträckning arbeta med små barn, anför motionärerna. Vidare bör elever generellt stödjas och uppmuntras att göra otraditionella yrkesval. Detta kan enligt motionärerna bl.a. ske genom kampanjer riktade till vissa grupper, t.ex. "Flera män i vården".

I *motion So627 av Barbro Sandberg och Kenth Skårvik (fp)* begärs en översyn av anledningen till den stora personalavgången bland barnomsorgspersonal *(yrkande 1)* och en utredning angående det framtida behovet av personalförstärkning av barnomsorgspersonal *(yrkande 2)*.

I *motion So633 av Ulla Tillander m.fl. (c)* begärs ett tillkännagivande av vad i motionen anförts om behovet av ett åtgärdsprogram för rekrytering av personal till barnomsorgen *(yrkande 3)*.

Motioner som behandlade frågan om personalomsättningen inom barnomsorgen behandlades utförligt i utskottets betänkande SoU 1986/87:35 s.38–40. Utskottet angav då bl.a. att socialstyrelsen påbörjat ett arbete med att undersöka orsakerna bakom avgångarna inom förskollärar-och barnskötaryrkena. Resultatet av detta arbete har ännu inte redovisats. Enligt vad utskottet inhämtat har liknande undersökningar utförts i Stockholms kommun med stöd av medel från regeringen. Dessa kommer att redovisas under våren 1988. Vidare berördes i betänkandet antalet utbildningsplatser för förskollärare. Utskottet konstaterade bl.a. att antalet nybörjarplatser på förskollärarlinjen budgetåret 1987/88 föreslogs bli oförändrat med hänvisning till de svårigheter som under senare år funnits att få alla platser besatta. Utskottet hade vidare inhämtat att en rekryteringskampanj med medverkan av socialdepartementet, socialstyrelsen, UHÄ, Svenska kommunförbundet och berörda fackliga organisationer inletts för att förbättra personalrekryteringen till barnomsorgen.

Socialstyrelsen gör årligen en uppskattning av behovet av behovet av personal inom barnomsorgen. Denna uppskattning ligger sedan till grund bl.a. för Universitets- och högskoleämbetets (UHÄ) anslagsframställning. Mot bakgrund av det ökande behov som redovisats utökades antalet utbildningsplatser för förskollärare fr.o.m. den 1 juli 1987 med 210 och i årets budgetproposition föreslås en ökning med ytterligare 90 + 120 platser (prop. 1987/88:100, bil. 10 s.266-267). Enligt vad utskottet har inhämtat har bl.a. den ovan nämnda kampanjen resulterat i att antalet sökande till förskollärar- och barnskötarutbildningen ökat med 50 %. I detta sammanhang kan nämnas att den videofilm som ingår i kampanjen har visats i de militära förbandens interntelevision – Armévisionen.

Utskottet delar motionärernas uppfattning att personalsituationen inom barnomsorgen alltjämt är mycket oroande trots de olika åtgärder som vidtagits. Det är också besvärande att andelen män såväl inom barnomsorgen har minskat. Om riksdagsbeslutet om en plats för alla barn i kommunal barnomsorgsverksamhet senast år 1991 skall kunna förverkligas är det givetvis en förutsättning att utbildad personal finns tillgänglig.

Insatser för att förbättra rekryteringen till utbildningar med inriktning på yrken inom barnomsorgen har gjorts och antalet utbildningsplatser har utökats. Utredningar pågår också för att klarlägga orsakerna till de många avgångarna från yrken inom barnomsorgen. Enligt utskottets uppfattning innebär de åtgärder som vidtagits och den uppföljning som årligen görs av socialstyrelsen i praktiken ett "program" för att barnomsorgens behov av utbildad personal skall kunna tillgodoses. Något riksdagsinitiativ är därför inte erforderligt och utskottet avstyrker sålunda motionerna So603 (fp) yrkande 1, So627 (fp) yrkande 1 och 2 samt So633 (c) yrkande 3.

I en motion, *So614 av Lars Werner m.fl. (vpk)*, tas frågor om kompetens och fortbildning för barnomsorgspersonal upp. Dessa förslag har tidigare vid ett

flertal tillfällen behandlats och avstyrkts av utskottet, senast i betänkandet SoU 1986/87:35 s.40.

Motionärerna begär dels förslag som innebär att regler för allmän behörighet för personal med arbete i barngrupp inom barnomsorgen införs *(yrkande 9)*, dels att – som en följd av detta yrkande – redan anställd personal inom utbildningsyrket och som saknar formell behörighet bereds möjlighet att med bevarad lön erhålla sådan behörighet *(yrkande 10)*.

När det gäller regler för allmän behörighet för personal utan formell behörighet att med bevarad lön erhålla sådan behörighet har utskottet tidigare avstyrkt sådana yrkanden med hänvisning till att det skulle strida mot kommunernas frihet att ordna barnomsorgen om riksdagen skulle fatta beslut om särskilda behörighetsregler eller om att viss andel av personalen skulle ha genomgått visst slag av utbildning (se bl.a. SoU 1983/84:18 s. 20). Vid sin behandling av motsvarande yrkanden våren 1987 hänvisade utskottet vidare till att UHÄ har i uppdrag att se över fritidspedagog- och förskollärarutbildningarna och att förslag till förändrad utbildning hade remissbehandlats och vid tidpunkten bearbetades inom UHÄ. Utskottet har inhämtat att UHÄ den 26 november 1987 inkom till regeringen med förslag till förändrad utbildning av fritidspedagoger och förskollärare samt att förslaget för närvarande bereds inom regeringskansliet. Utskottet finner inte heller nu anledning att ändra sin inställning i dessa frågor. Motion So614 (vpk) yrkandena 9 och 10 avstyrks sålunda.

Bidrag till kommunalt utvecklingsarbete

I *motion So632 av Rune Rydén m.fl. (m, fp, c)* begärs ett tillkännagivande att medel bör anslås för kommunalt utvecklingsarbete med alternativa daghem i Lund.

Två motioner med samma innehåll som den nu aktuella behandlades av riksdagen våren 1987 (SoU 1986/87:35 s.41–42). Utskottet erinrade om att inom ramen för statsbidraget till kommunernas barnomsorg årligen avsätts medel för utvecklings- och förnyelsearbete inom barnomsorgen. Bidrag lämnas bl.a. till försök med pedagogiskt innehåll i barnomsorgen. Utskottet ansåg att det liksom dittills borde ankomma på regeringen att ta ställning till vilka projekt som borde erhålla medel och med vilka belopp de aktuella projekten borde stödjas, varför motionerna avstyrktes.

Utskottet vidhåller sin inställning i denna fråga och avstyrker därför motion So632 (m, fp, c).

Medelsanvisningen

I proposition 1987/88:100 bil. 7 beräknas anslaget under F 1. Bidrag till kommunal barnomsorg för budgetåret 1988/89 uppgå till 9 795 milj. kr. Under anslaget har beräknats oförändrat 2,5 milj. kr. till socialstyrelsen för fortbildningsinsatser och 20 milj. kr. för utvecklings- och förnyelsearbete inom barnomsorgen.

Anslagets storlek och fördelningen av medlen berörs i tre motioner.

I *motion So623 av Inga Lantz m.fl. (vpk)* hemställs att riksdagen till Bidrag till kommunal barnomsorg för utvecklings- och förnyelsearbete för budgetåret 1988/89 anslår 5 000 000 kr. utöver regeringens förslag, dvs. totalt 25 000 000 kr. Motionärerna anför att det är nödvändigt att oförändrade medel utgår för det lokala utvecklings- och förnyelsearbetet. Utskottet har inhämtat att motionärernas avsikt är att de angivna medlen skall avsättas inom ramen för det av regeringen föreslagna anslaget.

I *motion So629 av Daniel Tarschys m.fl. (fp)* hemställs att riksdagen till bidrag till kommunal barnomsorg för budgetåret 1988/89 anvisar ett med 20 milj. kr. minskat anslag. Motionärerna anför att det i budgetförslaget ingår en "buffert" om drygt 31 milj.kr. förutom de angivna specialposterna. Eftersom anslaget är ett förslagsanslag – som alltså får överskridas – finns ingen anledning att bygga in en buffert i det anslag som nu beviljas. Anslaget bör enligt motionärerna fastställas enligt socialstyrelsens beräkning med viss avrundning uppåt.

I *motion So635 av Carl Bildt m.fl. (m, fp, c)* yrkas att till *Bidrag till kommunal barnomsorg* för budgetåret 1988/89 anvisas ett i förhållande till regeringens förslag med 2 150 milj. kr. sänkt förslagsanslag om 7 640 milj. kr. *(yrkande 2, delvis)*. Som en följd av motionärernas förslag att statsbidraget till barnomsorgen skall minskas med 12 000 kr. per plats kan anslaget minskas med angivet belopp.

Utskottet har i samband med behandlingen av frågor om statsbidragssystemet avstyrkt det i motionen framlagda yrkandet om sänkt statsbidrag per plats. Utskottet avstyrker därför motion So635 (m, fp, c) även i denna del (yrkande 2, delvis).

Utskottet kan inte biträda den i motion So629 (fp) föreslagna ändringen av beräkningen av anslaget, varför även denna motion avstyrks.

Utskottet tillstyrker sålunda den av regeringen föreslagna medelsanvisningen.

Enligt utskottets mening saknas skäl att inom anslaget fördela medlen på annat sätt än regeringen föreslagit. Utskottet avstyrker således motion So623 (vpk).

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *statsbidragets storlek*

att riksdagen avslår motion 1987/88:So635 yrkande 2 delvis,

2. beträffande *principerna för statsbidragsgivningen*

att riksdagen med anledning av motion 1987/88:So263, motion 1987/88:So602 yrkande 5, motion 1987/88:So625, motion 1987/88:So635 yrkande 3, motion 1987/88:So640 och motion 1987/88:So642 yrkande 1, och med avslag på motion 1987/88:So614 yrkande 5 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

3. beträffande *en höjning av barnomsorgsavgiften*

att riksdagen avslår motion 1987/88:So614 yrkande 7 och motion 1987/88:So641,

4. beträffande *statsbidrag till barnomsorg i svenska kyrkans regi*
att riksdagen avslår motion 1987/88:So209, motion 1987/88:So606, motion 1987/88:So628, motion 1987/88:So633 yrkande 5 och motion 1987/88:So642 yrkande 2,

5. beträffande *statsbidrag till nattöppna familjedaghem*
att riksdagen avslår motion 1987/88:So601,

6. beträffande *statsbidrag till barnomsorg på obekväm arbetstid*
att riksdagen avslår motion 1987/88:So618 yrkande 1,

7. beträffande *statsbidrag till fortbildning*
att riksdagen avslår motion 1987/88:So621,

8. beträffande *förstärkningsresurser till sociala problemområden*
att riksdagen avslår motion 1987/88:So614 yrkande 8,

9. beträffande *stöd till hörselskadade barn*
att riksdagen avslår motion 1987/88:So636,

10. beträffande *dagbarnvårdares tillsyn av egna barn*
att riksdagen avslår motion 1987/88:So607 och motion 1987/88:So634,

11. beträffande *öppethållande inom barnomsorgen*
att riksdagen avslår motion 1987/88:So618 yrkande 2,

12. beträffande *bindande kvalitetsnormer*
att riksdagen avslår motion 1987/88:So614 yrkande 4,

13. beträffande *lagstadgad rätt till förskoleplats*
att riksdagen avslår motion 1987/88:So614 yrkande 1 delvis,

14. beträffande *inriktning mot vissa omsorgsformer*
att riksdagen med anledning av motion 1987/88:So633 yrkandena 1, 6 och 7 och med avslag på motion 1987/88:So614 yrkandena 1 delvis och 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

15. beträffande *målsättning för utbyggnad under 1988/89*
att riksdagen avslår motion 1987/88:So614 yrkande 2,

16. beträffande *anordningsbidrag*
att riksdagen avslår motion 1987/88:So614 yrkande 6,

17. beträffande *startbidrag*
att riksdagen avslår motion 1987/88:So613 yrkande 5,

18. beträffande *information om alternativ barnomsorg*
att riksdagen avslår motion 1987/88:So626 och motion 1987/88:So633 yrkande 4,

19. beträffande *barnomsorgstaxor*
att riksdagen avslår motion 1987/88:So614 yrkande 11 och motion 1987/88:So619,

20. beträffande *skolstyrelsens och skolöverstyrelsens ansvar för skolförberedande verksamhet*
att riksdagen avslår motion 1987/88:So602 yrkandena 2, 3 och 4 och motion 1987/88:So642 yrkande 3,

21. beträffande *deltidsförskolans utveckling till en skolförberedande förskola*
att riksdagen avslår motion 1987/88:So602 yrkande 1,

22. beträffande *uppmuntran av enskilda skolförberedande förskolor*
att riksdagen avslår motion 1987/88:So602 yrkande 6,

23. beträffande *användningen av benämningen förskola*
att riksdagen avslår motion 1987/88:So602 yrkande 7,

24. beträffande *kristna grundvärderingar i förskolan*
att riksdagen avslår motion 1987/88:So613 yrkande 1,

25. beträffande *samarbete med kyrkorna*
att riksdagen avslår motion 1987/88:So620 yrkande 2,

26. beträffande *kristna och demokratiska principer i förskolan*
att riksdagen avslår motion 1987/88:So642 yrkande 4,

27. beträffande *allsidighet och objektivitet i förskolan*
att riksdagen avslår motion 1987/88:So642 yrkande 5,

28. beträffande *kvaliteten i barnomsorgen*
att riksdagen avslår motion 1987/88:So633 yrkande 2,

29. beträffande *ett åtgärdsprogram för rekrytering av personal till barnomsorgen*
att riksdagen avslår motion 1987/88:So603 yrkande 1, motion 1987/88:So627 och motion 1987/88:So633 yrkande 3,

30. beträffande *behörighet för personal inom barnomsorgen*
att riksdagen avslår motion 1987/88:So614 yrkandena 9 och 10,

31. beträffande *bidrag till kommunalt utvecklingsarbete*
att riksdagen avslår motion 1987/88:So632,

32. beträffande *medelsanvisningen*
att riksdagen med bifall till propositionen och med avslag på motion 1987/88:So629 och motion 1987/88:So635 yrkande 2 delvis till *Bidrag till kommunal barnomsorg* för budgetåret 1988/89 anvisar ett förslagsanslag av 9 795 000 000 kr.,

33. beträffande *bidrag till utvecklings-och förnyelsearbete*
att riksdagen avslår motion 1987/88:So623.

Stockholm den 15 mars 1988

På socialutskottets vägnar

Daniel Tarschys

Närvarande vid ärendets preliminära behandling: Daniel Tarschys (fp), Evert Svensson (s), Göte Jonsson (m), Ulla Tillander (c), Anita Persson (s), Blenda Littmarck (m), Gunnar Ström (s), Aina Westin (s), Per Arne Aglert (fp), Rosa Östh (c), Inga Lantz (vpk), Ingrid Andersson (s), Erik Janson (s), Claes Rensfeldt (s) och Karin Falkmer (m).

1. Statsbidragets storlek (mom. 1 i hemställan)

Under förutsättning av bifall till reservation 1 i utskottets betänkande SoU 1987/88:12

Daniel Tarschys (fp), Göte Jonsson (m), Ulla Tillander (c), Blenda Littmarck (m), Per Arne Aglert (fp), Rosa Östh (c) och Karin Falkmer (m) anser

dels att det avsnitt i betänkandet som på s. 8 börjar med "Utskottet erinrar" och slutar med "2, delvis)" bort ha följande lydelse:

Utskottet har i betänkande SoU 1987/88:12 om ekonomiskt stöd till barnfamiljer tillstyrkt i motion So635 framlagt förslag om införande av ett beskattningsbart vårdnadsbidrag om 15 000 kr. per barn och år för alla barn mellan 1 och 7 år. Härvid förutsätts också att avdragsrätt för styrkta barnomsorgskostnader upp till 15 000 kr. per barn och år införs. Mot bakgrund härav tillstyrker utskottet nu aktuellt motionsyrkande (m-, fp- och c) att statsbidraget till barnomsorgen minskas med 12 000 kr. per förskolebarn som nu är statsbidragsgrundande. Detta bör ges regeringen till känna.

dels att utskottet under mom. 1 bort hemställa:

1. beträffande *statsbidragets storlek*

att riksdagen med bifall till motion 1987/88:So635 yrkande 2 delvis som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

2. Principerna för statsbidragsgivningen (mom. 2 i hemställan)

Evert Svensson, Anita Persson, Gunnar Ström, Aina Westin, Ingrid Andersson, Erik Janson och Claes Rensfeldt, (alla s) anser

dels att det avsnitt i betänkandet som på s. 10 börjar med "De statsbidragsregler" och slutar på s. 11 med "yrkande 5" bort ha följande lydelse:

Riksdagen beslutade så sent som förra året om ett nytt statsbidragssystem. Utskottet ser därför inget skäl att nu begära förslag om ett helt nytt statsbidragssystem. De förslag som lagts fram i de borgerliga motionerna har dessutom flera nackdelar.

I propositionen om förskola för alla barn (prop. 1984/85:209) framhölls att samhällsutvecklingen på många sätt förändrat barnens uppväxtvillkor, vilket kommit att ställa stora krav på barnomsorgen och ytterligare understryka att omsorgen behövs för barnens skull. Det underströks i propositionen att barnomsorgen nu medvetet måste inriktas på att bli en del av en god uppväxtmiljö för *alla* barn. Barn vars föräldrar förvärvsarbetar kan dessutom få del av en trygg och god omsorg under den tid behov av sådan omsorg föreligger.

De borgerliga motionsförslagen innebär en inte närmare analyserad omfördelning av bidrag genom att bidrag föreslås utgå till alla omsorgsformer oavsett huvudman. Förslagen är också ofullständiga genom att de inte preciserar efter vilka grunder bidrag skall utgå och hur man skall få kontroll

över kostnadsutvecklingen. Enligt vissa borgerliga förslag skall bidrag vidare utgå till vinstdrivande verksamhet. Detta kan utskottet inte acceptera eftersom det innebär risk för segregation av barnomsorgen och för att oseriösa företag lockas att etablera sig. Vad beträffar annan enskilt bedriven barnomsorg har utskottet liksom tidigare en positiv inställning, och statsbidrag utgår också under de förutsättningar som tidigare angivits enligt samma regler som gäller för kommunal verksamhet. En förutsättning är sålunda att det enskilda daghemmet/fritidshemmet finns upptaget i kommunens barnomsorgsplan, en annan att detta följer de regler om öppettider som gäller även för kommunalt driven verksamhet. Utskottet anser dessutom liksom tidigare att kommunen såsom ansvarig för organisationen och planeringen av barnomsorgen själv måste få avgöra vilka alternativa verksamheter som bör tas upp i kommunens barnomsorgsplan.

Utskottet avstyrker med hänvisning härtill motionerna So602 (m) yrkande 5, So635 (m, fp, c) yrkande 3, So640 (fp), So642 (m) yrkande 1, So263 (fp) och So625 (m).

Vad beträffar förslaget i motion So614 (vpk) yrkande 5 anser utskottet att ett driftsbidrag med 75 % av de faktiska driftskostnaderna skulle medföra en sådan höjning av de statliga utgifterna som det i dag saknas statsfinansiella förutsättningar att genomföra. Frågan om ett procentbidrag får aktualiseras i ett senare skede. Även detta motionsyrkande avstyrks således.

dels att utskottet under mom. 2 bort hemställa:

> 2. beträffande *principerna för statsbidragsgivningen*
> att riksdagen avslår motion 1987/88:So263, motion 1987/88:So602 yrkande 5, motion 1987/88:So614 yrkande 5, motion 1987/88:So625, motion 1987/88:So635 yrkande 3, motion 1987/88:So640 och motion 1987/88:So642 yrkande 1,

3. Principerna för statsbidragsgivningen (mom. 2 i hemställan)

Inga Lantz, (vpk) anser

dels att det avsnitt i betänkandet som på s. 10 börjar med "De statsbidragsregler" och slutar på s. 11 med "yrkande 5" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening bör statsbidraget till barnomsorgen utformas så att det blir en verklig stimulans för kommunerna att bygga ut verksamheten. Bidragskonstruktionen bör vidare vara sådan att den gynnar en kvalitativt bra barnomsorg. Utskottet anser därför att statsbidraget bör kopplas ihop med bindande miniminormer för personaltäthet, ytnormer och barngruppsstorlekar. För att säkra den kvantitativa utbyggnaden av barnomsorgen bör ett driftbidrag utgå med 75 % av de faktiska driftkostnaderna och på så sätt täcka personalkostnaderna. Regeringen bör snarast framlägga förslag till ändrade statsbidragsregler i enlighet härmed. Detta bör ges regeringen till känna.

Utskottet tillstyrker således motion So614 (vpk) yrkande 5. Till frågan om ett temporärt anordningsbidrag och bidrag till insatser för barn i sociala problemområden återkommer utskottet i det följande. Med hänsyn till detta ställningstagande har utskottet ingen anledning att gå närmare in på

motionerna So602 (m) yrkande 5, So635 (m, fp, c) yrkande 3, So649 (fp), So642 (m) yrkande 1, So263 (fp) och So625 (m), som alltså avstyrks.

dels att utskottet under mom. 2 bort hemställa:

> 2. beträffande *principerna för statsbidragsgivningen*
> att riksdagen med anledning av motion 1987/88:So614 yrkande 5 och med avslag på motion 1987/88:So263, motion 1987/88:So602 yrkande 5, motion 1987/88:So625, motion 1987/88:So635 yrkande 3, motion 1987/88:So640 samt motion 1987/88:So642 yrkande 1, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

4. En höjning av barnomsorgsavgiften (mom. 3 i hemställan)

Inga Lantz, (vpk) anser

dels att det avsnitt i betänkandet sompå s. 11 börjar med "Mot bakgrund" och slutar med "föreslagna driftsbidraget" bort ha följande lydelse:

I motion So614 (vpk) föreslås en höjning av barnomsorgsavgiften, detta för att finansiera bl.a. motionärernas förslag om utbyggnad av barnomsorgen (yrkande 7). Utskottet tillstyrker i enlighet härmed motionärernas förslag om en höjning av barnomsorgsavgiften från 2,2 till 2,7 %. Regeringen bör skyndsamt framlägga lagförslag härom för riksdagen.

dels att utskottet under mom. 3 bort hemställa:

> 3. beträffande *en höjning av barnomsorgsavgiften*
> att riksdagen med bifall till motion 1987/88:So614 yrkande 7 och med avslag på motion 1987/88:So641 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

5. Statsbidrag till barnomsorg i svenska kyrkans regi (mom. 4 i hemställan)

Daniel Tarschys (fp),Göte Jonsson (m), Ulla Tillander (c),Blenda Littmarck (m), Per Arne Aglert (fp), Rosa Östh (c) och Karin Falkmer (m) anser

dels att det avsnitt i betänkandet som på s. 12 börjar med "De av" och slutar med "yrkande 2" bort ha följande lydelse:

Många föräldrar har en stark önskan att deras barn skall få del av kristen förskoleverksamhet. Hittills har dock kyrkliga församlingar nekats statsbidrag för sin barnomsorgsverksamhet. Utskottet anser det viktigt att behovet av barnomsorg med kristen inriktning tillgodoses. Enligt utskottets mening bör därför svenska kyrkans församlingar jämställas med andra trossamfunds församlingar när det gäller möjligheten att få statsbidrag till barnomsorgsverksamhet.

Vad utskottet här anfört om att statsbidrag skall utgå även till förskolor som drivs av församlingar inom svenska kyrkan bör riksdagen med anledning av de nu aktuella motionerna som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottet under mom. 4 bort hemställa:

4. beträffande *statsbidrag till barnomsorg i svenska kyrkans regi*

att riksdagen med anledning av motion 1987/88:So209, motion 1987/88:So606, motion 1987/88:So628, motion 1987/88:So633 yrkande 5 och motion 1987/88:So642 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

6. Förstärkningsresurser till sociala problemområden (mom. 8 i hemställan)

Inga Lantz, (vpk) anser

dels att det avsnitt i betänkandet som på s. 15 börjar med "Utskottet, som" och slutar med "yrkande 8 (vpk)" bort ha följande lydelse:

För barn med särskilda behov utgår ett visst särskilt bidrag. Förutom detta särskilda bidrag borde enligt utskottets mening de bostadsområden som har särskilt svåra sociala problem få extra förstärkningsresurser. Dessa bidrag skall utgå efter ansökan och fördelas av socialstyrelsen.

Vad utskottet nu anfört om särskilda förstärkningsresurser bör riksdagen med anledning av motion So614 (vpk) yrkande 8 ge regeringen till känna.

dels att utskottet under mom. 8 bort hemställa:

8. beträffande *förstärkningsresurser till sociala problemområden*

att riksdagen med anledning av motion 1987/88:So614 yrkande 8 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

7. Dagbarnvårdares tillsyn av egna barn (mom. 10 i hemställan)

Daniel Tarschys (fp), Göte Jonsson (m), Ulla Tillander (c), Blenda Littmarck (m), Per Arne Aglert (fp), Rosa Östh (c) och Karin Falkmer (m) anser

dels att det avsnitt i betänkandet som på s. 15 börjar med "Utskottet avstyrkte" och slutar på s. 16 med "So634 (m)" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets uppfattning måste dagbarnvårdare erkännas rätt till komunal barnomsorg för sina barn på samma grunder som övriga förvärvsarbetande, och barnen måste kunna placeras som dagbarn i dagbarnvårdarens hem.

Utskottet anser vidare att ersättning till dagbarnvårdaren för vård av egna barn i sådana fall skall utgå.

Statsbidrag skall därför enligt utskottets mening kunna utgå även för dagbarnvårdarens egna barn som är inskrivna i kommunal barnomsorg och som samtidigt med dagbarn vistas i dagbarnvårdarens hem. Vad utskottet här uttalat bör riksdagen med anledning av motion So607 (c) och So634 (m) som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottet under mom. 10 bort hemställa:

10. beträffande *dagbarnvårdares tillsyn av egna barn*

att riksdagen med anledning av motion 1987/88:So607 och motion 1987/88:So634 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

8. Bindande kvalitetsnormer (mom. 12 i hemställan)

Inga Lantz, (vpk) anser

dels att det avsnitt i betänkandet som på s. 17 börjar med "Utskottet vidhåller" och slutar med "b, c och d)" bort ha följande lydelse:

Utskottet kan inte godta att kvalitetskraven på barnomsorgen sänkts. För att kvaliteten inom barnomsorgen skall kunna upprätthållas och utvecklas måste det införas bindande miniminormer i fråga om barngruppernas storlek och personaltätheten. Ytnormer måste återinföras. För åldersgrupperna 3–12 år inom förskolan och fritidshemmen bör grupperna inte vara större än 15 barn. För de s.k. småbarnsgrupperna, i åldrarna upp till 3 år, bör antalet inte överstiga 10 barn. När det gäller s.k. utvidgad syskongrupp, barn från 0,5 år till 12 år, bör barnantalet vara 12–15, beroende på åldersfördelningen i gruppen. Det är viktigt att antalet barn i grupperna inte är för stort, men det är också viktigt att barngrupperna i största möjliga utsträckning hålls ihop under hela förskoleperioden. Att barnen har en fast grupptillhörighet under en lång tid är väsentligt för trygghet och kontinuitet i deras tillvaro. Vidare bör de rekommendationer för personaltäthet som socialstyrelsen utfärdat gälla. Det innebär 0,4 personal per barn i åldrarna 0,5–3 år, 0,20 i åldrarna 3–7 år och 0,17 i åldrarna 7–12 år. Förutom bindande normer för den ordinarie personalen behövs normer för fasta vikarier. Dimensioneringen av dessa bör vara en vikarie på 5 anställda. Ytnormen måste återinföras och fastställas till 9,0–9,5 kvm per plats.

Utskottet tillstyrker således motion So614 yrkande 4.

dels att utskottet under mom. 12 bort hemställa:

12. beträffande *bindande kvalitetsnormer*

att riksdagen med anledning av motion 1987/88:So614 yrkande 4 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

9. Lagstadgad rätt till förskoleplats (mom. 13 i hemställan)

Inga Lantz, (vpk) anser

dels att det avsnitt i betänkandet på s. 18 som börjar med "Enligt 17 § SoL" och slutar på s. 19 med "motsvarande del) "bort ha följande lydelse:

Vad gäller frågan om lagstiftning för att garantera alla barn en rätt till förskoleplats delar utskottet den uppfattning som framförts i motion So614 (vpk) yrkande 1 i motsvarande del, nämligen att riksdagen så snart det kan ske bör besluta om lagstadgad rätt till plats i barnomsorgen. En sådan lagstiftning skulle, menar utskottet, påskynda den nödvändiga utbyggnaden. Regeringen bör därför snarast framlägga erforderliga lagförslag för riksdagen.

dels att utskottet under mom. 13 bort hemställa:

13. beträffande *lagstadgad rätt till förskoleplats*

att riksdagen med anledning av motion 1987/88:So614 yrkande 1 delvis som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

10. Lagstadgad rätt till förskoleplats (motiveringen till mom. 13 i hemställan)

Evert Svensson, Anita Persson, Gunnar Ström, Aina Westin, Ingrid Andersson, Erik Janson och Claes Rensfeldt (alla s) anser

dels att det avsnitt i betänkandet som på s. 18 börjar med "Enligt 17 § SoL" och slutar på s. 19 med "i motsvarande del)." bort ha följande lydelse:

I samband med behandlingen av proposition 1984/85:209 om förskola för alla barn behandlade utskottet frågor om såväl lagstadgad rätt till förskoleplats som utbyggnadens inriktning (SoU 1985/86:5 s. 8–9). I propositionen hade socialministern uttalat att han hade för avsikt att under utbyggnadsperioden och senast år 1991 återkomma till regeringen i fråga om lagstiftning för att garantera alla barn en rätt till barnomsorgsplats. Något formellt förslag till riksdagen framlades inte i den delen.

Utskottet uppfattade för sin del socialministerns uttalande som en kraftig markering av den vikt regeringen lägger vid den fortsatta utbyggnaden. Utskottet sade sig dela den synen. Något skäl för riksdagen att redan vid den aktuella tidpunkten uttala sig i frågan om behov av eller innehåll i en eventuell lagstiftning förelåg enligt utskottets mening inte, varför den då aktuella motionen (vpk) avstyrktes i motsvarande del.

Statsrådet Lindqvist har senare (prop. 1986/87:117) erinrat om att han senast år 1991 avser att återkomma till regeringen med förslag om lagstadgad rätt till förskola för alla barn. Då ingenting inträffat sedan senaste riksdagsbehandling av frågan avstyrker utskottet vpk-motionen (yrkande 1 i motsvarande del).

11. Inriktning mot vissa omsorgsformer (mom. 14 i hemställan)

Evert Svensson, Anita Persson, Gunnar Ström, Aina Westin, Ingrid Andersson, Erik Janson och Claes Rensfeldt (alla s) anser

dels att det avsnitt i betänkandet som på s. 19 börjar med "Utskottet anser" och slutar med "yrkande 3 i motionen." bort ha följande lydelse:

I propositionen 1984/85:209 om förskola för alla barn fastslogs principen om alla barns rätt att fr.o.m. ett och ett halvt års ålder och fram till skolstarten delta i en kommunal förskoleverksamhet. Rätten skulle främst avse daghem eller familjedaghem samt dessutom för barn vars föräldrar inte förvärvsarbetar eller studerar öppen förskola eller deltidsgrupp. Statsbidragssystemet har vidare utformats så att statsbidrag numera utgår till alternativa daghem och fritidshem enligt samma regler som gäller för kommunal verksamhet under förutsättning att verksamheterna finns upptagna i kommunens barnomsorgsplan. Utskottet har vidare vid flera tillfällen understrukit att kvalitetsfrågorna måste uppmärksammas även i familjedaghemmen. Genom utbyggnaden av öppna förskolor har möjligheterna till pedagogisk verksamhet i familjedaghemmen ökat. Mot bakgrund av det anförda finns enligt utskottets mening inte skäl till något riksdagsuttalande med anledning av motion So633 i här aktuella delar (yrkandena 1, 6 och 7). Dessa yrkanden avstyrks alltså.

Utskottet, som erinrar om att ansvaret för organisationen av barnomsorgen åvilar resp. kommun, avstyrker även vpk-motionen i de delar denna avser utbyggnaden inriktning (yrkande 1 i motsvarande del) och en avvecklingsplan för familjedaghemmen (yrkande 3).

dels att utskottet under mom. 14 bort hemställa:

14. beträffande *inriktning mot vissa omsorgsformer*

att riksdagen avslår motion 1987/88:So633 yrkandena 1, 6 och 7 samt motion 1987/88:So614 yrkandena 1 delvis och 3,

12. Inriktning mot vissa omsorgsformer (mom. 14 i hemställan)

Inga Lantz (vpk) anser

dels att det avsnitt i betänkandet som på s. 19 börjar med "Utskottet anser" och som slutar med "i motionen" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser i likhet med motionärerna att den bästa omsorgsformen för flertalet förskole- och skolbarn är daghem och fritidshem. Utbyggnaden av samhällets barnomsorg bör därför ske i form av daghem och fritidshem. Familjedaghemmen bör avvecklas och platserna ersättas med daghemsplatser. De kvinnor som nu arbetar som dagmammor bör erbjudas utbildning för att sedan arbeta i den kollektiva barnomsorgen. Någon utbyggnad av deltidsförskolan bör inte stimuleras.

Vad utskottet nu anfört bör i enlighet med motion So614 yrkande 1 delvis och yrkande 3 ges regeringen till känna.

dels att utskottet under mom. 14 bort hemställa:

14. beträffande *inriktning mot vissa omsorgsformer*

att riksdagen med anledning av motion 1987/88:So614 yrkandena 1 delvis och 3 samt med avslag på motion 1987/88:So633 yrkandena 1, 6 och 7 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

13. Målsättning för utbyggnad under 1988/89 (mom. 15 i hemställan)

Inga Lantz, (vpk) anser

dels att det avsnitt i betänkandet som på s. 19 börjar med "Med anledning" och slutar med "avstyrks således" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser i likhet med motionärerna i motion So614 (vpk) att barnomsorgen inte byggs ut i den takt som behövs för att täcka alla barns behov. Enligt LO:s beräkningar i rapporten "LO-krav på barnomsorgen" kommer det med nuvarande utbyggnadstakt att saknas 90 000 platser enbart för förskolebarn år 1991. En kraftig utbyggnad måste alltså ske. Utskottet tillstyrker därför motionärernas förslag att riksdagen skall uttala sig för målsättningen att 50 000 daghems- och fritidshemsplatser byggs under budgetåret 1988/89.

dels att utskottet under mom. 15 bort hemställa:

15. beträffande målsättning för utbyggnad under 1988/89

att riksdagen med anledning av motion 1987/88:So614 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

14. Anordningsbidrag (mom. 16 i hemställan)

Inga Lantz, (vpk) anser

dels att det avsnitt i betänkandet som på s. 19 börjar med "Riksdagen behandlade" och slutar med "(yrkande 6)" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser liksom motionärerna att ett anordningsbidrag bör införas för dag- och fritidshem för att säkra den kvantitativa och kvalitativa utbyggnaden av barnomsorgen. Bidraget bör utgå med 300 000 kr. per nybyggd avdelning i dag- och fritidshem och vara en hjälp för kommunerna att förverkliga utbyggnadsmålet förskola för alla barn före år 1991. Riksdagen bör enligt utskottets mening uttala sig för inrättandet av ett sådant bidrag.

dels att utskottet under mom. 16 bort hemställa:

16. beträffande *anordningsbidrag*

att riksdagen med anledning av motion 1987/88:So614 yrkande 6 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

15. Information om alternativ barnomsorg (mom. 18 i hemställan)

Daniel Tarschys (fp), Göte Jonsson (m), Ulla Tillander (c), Blenda Littmarck (m), Per Arne Aglert (fp), Rosa Östh (c) och Karin Falkmer (m) anser

dels att det avsnitt i betänkandet på s. 20 som börjar med "Utskottet konstaterar" och slutar på s. 21 med "yrkande 4 (c)" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar motionärernas uppfattning att det finns flera skäl att stimulera och utveckla alternativa barnomsorgsformer. De erfarenheter som i dag finns av alternativ barnomsorg bör tas till vara. Utskottet anser att detta är en uppgift för socialstyrelsen och att socialstyrelsen också bör svara för informationen till kommunerna om alternativ barnomsorgsverksamhet. Den information som i dag utgår i detta hänseende är alltför knapphändig. Vad utskottet här anfört om socialstyrelsens uppgifter i fråga om alternativ barnomsorgsverksamhet bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottet under mom. 18 bort hemställa:

18. beträffande *information om alternativ barnomsorg*

att riksdagen med anledning av motion 1987/88:So626 och motion 1987/88:So633 yrkande 4 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

16. Barnomsorgstaxor (mom. 19 i hemställan)

Inga Lantz, (vpk) anser

dels att det avsnitt i betänkandet som på s. 21 börjar med "Utskottet anser" och slutar med "yrkande 11" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar motionärernas i motion So614 (vpk) principiella uppfatt-

ning att all barnomsorgsverksamhet bör vara avgiftsfri för föräldrarna och i stället finansieras över skatten. Enligt utskottets mening bör överläggningar komma till stånd mellan staten och kommunerna i syfte att trappa ner avgifterna med sikte på nolltaxa inom en femårsperiod. Vad utskottet anfört bör riksdagen med anledning av motion So614 (vpk) yrkande 11 ge regeringen till känna.

dels att utskottet under mom. 19 bort hemställa:

19. beträffande *barnomsorgstaxor*

att riksdagen med anledning av motion 1987/88:So614 yrkande 11 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

17. Skolstyrelsens och skolöverstyrelsens ansvar för skolförberedande verksamhet (mom. 20 i hemställan)

Göte Jonsson, Blenda Littmarck och Karin Falkmer (alla m) anser

dels att det avsnitt i betänkandet som på s. 22 börjar med "Motionsyrkanden (m)" och slutar på s. 23 med "yrkande 3" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar motionärernas uppfattning att barnen före skolstarten behöver en bättre förberedelse för skolan än vad som erbjuds i dag. Skolstyrelsen bör därför ha ansvaret för den del av verksamheten i förskolan som förbereder barnen för lågstadiet under året närmast före skolstarten, och skolöverstyrelsen bör ges i uppdrag att utforma det pedagogiska programmet för denna del av verksamheten. Detta bör riksdagen med anledning av motionerna So602 (m) yrkandena 2, 3 och 4 samt motion So642 (m) yrkande 3 som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottet under mom. 20 bort hemställa:

20. beträffande *skolstyrelsens och skolöverstyrelsens ansvar för skolförberedande verksamhet*

att riksdagen med anledning av motionerna 1987/88:So602 yrkandena 2, 3 och 4 samt motion 1987/88:So642 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

18. Deltidsförskolans utveckling till en skolförberedande förskola (mom. 21 i hemställan)

Göte Jonsson, Blenda Littmarck och Karin Falkmer (alla m) anser

dels att det avsnitt i betänkandet som på s. 23 börjar med "I betänkande" och slutar med "(yrkande 1)" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar motionärernas uppfattning att barn behöver en pedagogisk, välstrukturerad och systematisk träning som förberedelse för skolan. Deras nyfikenhet och intresse av att lära måste tas till vara och stimuleras i homogena grupper. Deltidsförskolan bör därför utvecklas till en mer skolförberedande förskola. Detta bör riksdagen med anledning av motion So602 (m) yrkande 1 som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottet under mom. 21 bort hemställa:

21. beträffande *deltidsförskolans utveckling till en skolförberedande förskola*

att riksdagen med anledning av motion 1987/88:So602 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

19. Uppmuntran av enskilda skolförberedande förskolor (mom. 22 i hemställan)

Göte Jonsson, Blenda Littmarck och Karin Falkmer (alla m) anser

dels att det avsnitt i betänkandet som på s. 23 börjar med "Utskottet har" och slutar med "skall uppmuntras" bort ha följande lydelse:

Såsom påpekas i motion So602 arbetar enskilda skolförberedande förskolor ofta med en pedagogik – t.ex. Montessori – som är värdefull såväl för barnets utveckling som för hela den pedagogiska utvecklingen i vårt land. De enskilda förskolorna är också nödvändiga för att ge föräldrar valfrihet mellan olika förskolor. Utskottet anser att riksdagen med anledning av motionen yrkande 6 som sin mening bör ge regeringen till känna att enskilda skolförberedande förskolor skall uppmuntras.

dels att utskottet under mom. 22 bort hemställa:

22. beträffande *uppmuntran av enskilda skolförberedande förskolor*

att riksdagen med anledning av motion 1987/88:So602 yrkande 6 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

20. Kristna grundvärderingar i förskolan m.m. (mom. 24 och mom. 26 i hemställan)

Göte Jonsson, Blenda Littmarck och Karin Falkmer (alla m) anser

dels att det avsnitt i betänkandet på s. 25 som börjar med "Utskottet vidhåller" och slutar med "yrkande 1" bort utgå:

dels att det avsnitt i betänkandet som på s. 25 börjar med "Motionsyrkanden med" och som slutar på s. 26 med "(yrkande 4)" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets uppfattning skulle mycket av vårt kulturarv te sig obegripligt om förskolans pedagogiska verksamhet frångick kristna grundvärderingar. Utskottet anser det därför vara självklart att förskolans pedagogiska verksamhet skall utgå från att varje människa är unik och har ett eget värde liksom att den skall bygga på den etik och den tradition av humanism och medmänsklighet som grundas på kristendomen. Det pedagogiska programmet för förskolan bör vidare bygga på och syfta till att hos barnen inpränta den respekt för medmänniskors självbestämmande, lika värde och integritet samt för alla de demokratiska principer i övrigt som vilar på västerländsk kristen grund. Vad utskottet här uttalat bör riksdagen med anledning av motion So613 (c) yrkande 1 och med bifall till motion So642 (m) yrkande 4 som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottet under mom. 24 och 26 bort hemställa:

24. beträffande *kristna grundvärderingar i förskolan*
att riksdagen med anledning av motion 1987/88:So613 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

26. beträffande *kristna och demokratiska principer i förskolan*
att riksdagen med bifall till motion 1987/88:So642 yrkande 4 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

21. Allsidighet och objektivitet i förskolan (mom.27 i hemställan)

Göte Jonsson, Blenda Littmarck och Karin Falkmer (alla m) anser

dels att det avsnitt i betänkandet som på s. 26 börjar med "Beträffande yrkande 5" och slutar med "(yrkande 5)" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar motionärernas mening att i förskolan har använts utbildningsmaterial som inte uppfyllt kraven på allsidighet och obektivitet, t.ex. Världen i förskolan och Barnens kärleksliv. Alla föräldrar skall med förtroende kunna skicka sina barn till förskolan. Man måste ta hänsyn till att föräldrarna har olika uppfattningar om hur känsliga frågor skall presenteras för barnen. Personalen skall vidare vinnlägga sig om att inte utsätta barnen för ensidiga värderingar i frågor där föräldrarna uppenbarligen har eller kan ha olika uppfattningar. Vad utskottet här uttalat med anledning av motion So642 (m) yrkande 5 bör riksdagen ge regeringen till känna,

dels att utskottet under mom. 27 bort hemställa

27. beträffande *allsidighet och objektivitet i förskolan*
att riksdagen med anledning av motion 1987/88:So642 yrkande 5 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

22. Kvaliteten i barnomsorgen (mom. 28 i hemställan)

Ulla Tillander och Rosa Östh (båda c) anser

dels att det avsnitt i betänkandet som på s. 27 börjar med "Sammantaget är" och slutar med "(yrkande 2)" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill undersryka vikten av att barnen på ett naturligt sätt får kontakt med vuxenvärlden och de vardagssysslor som förekommer i hem och familj. Det är vidare viktigt att barnen får kunskap om de etiska grunder som vårt samhälle vilar på och bakgrunden till de traditioner som finns i vårt samhälle. Utskottet vill understryka att all barnomsorg, såväl omsorg i enskilt hem som i förskola och öppen förskola, måste genomsyras av dessa grundprinciper. Utskottet vill slutligen i detta sammanhang understryka vikten av stabila vuxenkontakter i barnomsorgen. Vad utskottet sålunda anfört om kvaliteten i barnomsorgen bör riksdagen med anledning av motion So633 (c) yrkande 2 ge regeringen till känna.

dels att utskottet under mom. 28 bort hemställa:

28. beträffande *kvaliteten i barnomsorgen*
att riksdagen med anledning av motion 1987/88:So633 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

23. Ett åtgärdsprogram för rekrytering av personal till barnomsorgen (mom. 29 i hemställan)

Daniel Tarschys (fp), Göte Jonsson (m), Ulla Tillander (c), Blenda Littmarck (m), Per Arne Aglert (fp), Rosa Östh (c) och Karin Falkmer (m) anser

dels att det avsnitt i betänkandet som på s. 28 börjar med "Insatser för" och slutar på med "yrkande 3" bort ha följande lydelse:

Vissa insatser för att förbättra rekryteringen till utbildningar med inriktning på yrken inom barnomsorgen har visserligen gjorts och antalet utbildningsplatser har utökats. Utredningar pågår också för att klarlägga orsakerna till de många avgångarna från yrken inom barnomsorgen. Detta kommer dock knappast att vara tillräckligt för att barnomsorgens behov av utbildad personal skall kunna tillgodoses. Enligt utskottets mening finns anledning att befara att personalsituationen inom barnomsorgen kan komma att förvärras ytterligare de närmaste åren om man inte redan nu planerar för ett omfattande åtgärdsprogram. Det är angeläget att underlag för ett sådant program snarast tas fram. Vad utskottet nu anfört med anledning av motionerna So603 (fp) yrkande 1, So627 (fp) yrkandena 1 och 2 samt So633 (c) yrkande 3 bör ges regeringen till känna.

dels att utskottet under mom. 29 bort hemställa:

> 29. beträffande *ett åtgärdsprogram för rekrytering av personal till barnomsorgen*
> att riksdagen med anledning av motion 1987/88:603 yrkande 1, motion 1987/88:627 och motion 1987/88:633 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

24. Behörighet för personal inom barnomsorgen (mom. 30 i hemställan)

Inga Lantz (vpk) anser

dels att det avsnitt i betänkandet som på s. 29 börjar med "När det gäller" och slutar med "avstyrks sålunda" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att det är ytterst väsentligt att personalen inom barnomsorgen är utbildad för sin uppgift. Enligt utskottets mening bör det ankomma på regeringen att lämna förslag till riksdagen som innebär att regler för allmän behörighet för personalen inom barnomsorgen införs. Regeringen bör även vidta åtgärder i syfte att bereda redan anställd personal som saknar formell behörighet möjlighet att med bevarad lön erhålla sådan behörighet. Vad utskottet nu anfört bör, i enlighet med motion So614 (vpk), yrkandena 9 och 10 ges regeringen till känna.

dels att utskottet under mom. 30 bort hemställa:

> 30. beträffande *behörighet för personal inom barnomsorgen*
> att riksdagen med anledning av motion 1987/88:So614 yrkandena 9 och 10 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

25. Bidrag till kommunalt utvecklingsarbete (mom. 31 i hemställan)

Daniel Tarschys (fp), Göte Jonsson (m), Ulla Tillander (c), Blenda Littmarck (m), Per Arne Aglert (fp), Rosa Östh (c) och Karin Falkmer (m) anser

dels att det avsnitt i betänkandet som på s. 29 börjar med "Två motioner" och slutar med "(m, fp, c)" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar motionärernas uppfattning att det är viktigt att stimulera försöksverksamhet och utvecklingsarbete i samband med barnomsorgen. Det är vidare viktigt att sådan försöksverksamhet också sker i kommunal regi. Enligt vad som uppges i motion So632 har Lunds kommun planer på att starta ett utvecklingsarbete med alternativa daghem.

Utskottet anser att medel bör anslås till kommunalt utvecklingsarbete i Lunds kommun. En del av socialdepartementets anslag till utvecklingsarbete inom barnomsorgen bör kunna användas härför. Vad utskottet här uttalat bör riksdagen med bifall till motion So632 (m, fp, c) som sin mening ge regeringen till känna,

dels att utskottet under mom. 31 bort hemställa:

> 31. beträffande *bidrag till kommunalt utvecklingsarbete*
>
> att riksdagen med anledning av motion 1987/88:So632 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

26. Medelsanvisningen (mom. 32 i hemställan)

Under förutsättning av bifall till reservation 1 i betänkandet SoU 1987/88:12

Daniel Tarschys (fp), Göte Jonsson (m), Ulla Tillander (c), Blenda Littmarck (m), Per Arne Aglert (fp), Rosa Östh (c) och Karin Falkmer (m) anser

dels att det avsnitt i betänkandet som på s. 30 börjar med "Utskottet har" och slutar med "2, delvis)" bort ha följande lydelse:

Utskottet har ovan förordat att statsbidraget till barnomsorgen skall minskas med 12 000 kr. per förskolebarn som är statsbidragsgrundande (se reservation nr 1). Mot bakgrund härav kan anslaget till barnomsorgen sänkas med 2 150 milj.kr.

dels att utskottet under mom. 32 bort hemställa:

> 32. beträffande *medelsanvisningen*
>
> att riksdagen med anledning av propositionen och med bifall till motion 1987/88:635 yrkande 2 delvis till *Bidrag till kommunal barnomsorg* för budgetåret 1988/89 anvisar ett förslagsanslag av 7 640 000 000 kr.

1. beträffande *samarbete med kyrkorna*

Inga Lantz (vpk) anför:

Det pedagogiska programmet för förskolan anger att barnen bör få samtala om och bearbeta frågor kring tros- och livsåskådningsfrågor. I programmet framhålls vidare vikten av samverkan med andra verksamheter så att den kunskap och de resurser som finns där kan berika och utveckla förskolans verksamhet och utgöra ett stöd för personalen. Det ankommer på personalen att ta de inititativ till samverkan som erfordras för att ge verksamheten ett bra pedagogiskt innehåll.

2. beträffande *ett åtgärdsprogram för rekrytering av personal inom barnomsorgen*

Inga Lantz (vpk) anför:

Jag har i reservation nr 3 anfört att för att säkra den kvantitativa utbyggnaden av barnomsorgen bör ett driftsbidrag utgå med 75 % av de faktiska driftskostnaderna och på så sätt täcka personalkostnaderna. Jag vill också erinra vad jag i reservation nr 8 anfört om bindande kvalitetsnormer vari ingår krav på personaltäthet och i reservation nr 23 om behörighet för barnomsorgspersonal. Om åtgärder i enlighet med de som föreslås i reservationerna vidtogs skulle barnomsorgens personalproblem i allt väsentligt försvinna.

Innehållsförteckning

Sammanfattning ... 1
Propositionen ... 2
Motionerna ... 2
Utskottet ... 6
Allmän bakgrund ... 6
Förslag till nya statsbidragsregler för barnomsorgen ... 8
Statsbidragets storlek ... 8
Principerna för statsbidragsgivningen ... 9
Förslag till ändringar i nuvarande statsbidragsregler ... 11
Statsbidrag till barnomsorg i svenska kyrkans regi ... 11
Statsbidraget till nattöppna daghem m. m. ... 12
Fortbildning ... 13
Särskilda förstärkningsresurser ... 14
Dagbarnvårdares rätt att räkna in egna förskolebarn i underlaget för anställning som dagbarnvårdare ... 15
Öppethållande inom barnomsorgen ... 16
Kvalitetsnormer m. m. ... 17
Utbyggnaden av barnomsorgen m. m. ... 18
Information om alternativ barnomsorg ... 20
Barnomsorgstaxor ... 21
Skolförberedande verksamhet ... 22
Den pedagogiska inriktningen m. m. ... 24
Tillgången på barnomsorgspersonal m. m. ... 27
Bidrag till kommunalt utvecklingsarbete ... 29
Medelsanvisningen ... 29
Hemställan ... 30
Reservationer ... 33
1. Statsbidragets storlek (mom. 1 i hemställan) av m, fp, c ... 33
2. Principerna för statsbidragsgivningen (mom. 2 i hemställan) av s 33
3. Principerna för statsbidragsgivningen (mom. 2 i hemställan) av vpk ... 34
4. En höjning av barnomsorgsavgiften (mom. 3 i hemställan) av vpk 35
5. Statsbidrag till barnomsorg i svenska kyrkans regi (mom. 4 i hemställan) av m, fp, c ... 35
6. Förstärkningsresurser till sociala problemområden (mom. 8 i hemställan) av vpk ... 36
7. Dagbarnvårdares tillsyn av egna barn (mom. 10 i hemställan) av m, fp, c ... 36
8. Bindande kvalitetsnormer (mom. 12 i hemställan) av vpk ... 37
9. Lagstadgad rätt till förskoleplats (mom. 13 i hemställan) av vpk .. 37
10. Lagstadgad rätt till förskoleplats (motiveringen till mom. 13 i hemställan) av s ... 38
11. Inriktning mot vissa omsorgsformer (mom. 14 i hemställan) av s . 38
12. Inriktning mot vissa omsorgsformer (mom. 14 i hemställan) av vpk ... 39
13. Målsättning för utbyggnad under 1988/89 (mom. 15 i hemställan) av vpk ... 39

14. Anordningsbidrag (mom. 16 i hemställan) av vpk 40
15. Information om alternativ barnomsorg (mom. 18 i hemställan) av m, fp, c 40
16. Barnomsorgstaxor (mom. 19 i hemställan) av vpk 40
17. Skolstyrelsens och skolöverstyrelsens ansvar för skolförberedande verksamhet (mom. 20 i hemställan) av m 41
18. Deltidsförskolans utveckling till en skolförberedande förskola (mom. 21 i hemställan) av m 41
19. Uppmuntran av enskilda skolförberedande förskolor (mom. 22 i hemställan) av m 42
20. Kristna grundvärderingar i förskolan m. m. (mom. 24 och mom. 26 i hemställan) av m 42
21. Allsidighet och objektivitet i förskolan (mom. 27 i hemställan) av m 43
22. Kvaliteten i barnomsorgen (mom. 28 i hemställan) av c 43
23. Ett åtgärdsprogram för rekrytering av personal till barnomsorgen (mom. 29 i hemställan) av m, fp, c 44
24. Behörighet för personal inom barnomsorgen (mom. 30 i hemställan) av vpk 44
25. Bidrag till kommunalt utvecklingsarbete (mom. 31 i hemställan) av m, fp, c 45
26. Medelsanvisningen (mom. 32 i hemställan) av m, fp, c 45

Särskilda yttranden 46
1. Samarbete med kyrkorna (av vpk) 46
2. Ett åtgärdsprogram för rekrytering av personal inom barnomsorgen (av vpk) 46

gotab Stockholm 1988 14909